

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**  
**КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**  
**(СЕКЦІЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ)**

**Естетичне виховання дітей дошкільного віку засобами хореографії**

Кваліфікаційна робота (проект)  
на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

Виконав: студент(ка) 471 групи

Спеціальності 012 Дошкільна освіта  
Освітньо-професійної (наукової)  
програми «Дошкільна освіта»

**Глоби Анастасії Олександрівни**

Керівник к. пед. н. доцент Владимирова А.Л

Рецензент к.біолог.н.доцент Семашкіна Г.М.

## ЗМІСТ

<b>ВСТУП</b>	.....	3
<b>РОЗДІЛ 1.</b>	<b>Теоретичні аспекти естетичного виховання дошкільного віку засобами хореографії.....</b>	
1.1.	Естетичне виховання дітей дошкільного віку засобами хореографії як педагогічна проблема.....	
1.2.	Напрями хореографічної діяльності в естетичному вихованні дошкільників.....	
1.3.	Вікові особливості дітей дошкільного віку в хореографічній діяльності в закладі дошкільної освіти.....	
<b>РОЗДІЛ 2.</b>	<b>Методика організації естетичного виховання дошкільників у процесі хореографічної діяльності.....</b>	
2.1.	Обґрунтування педагогічних умов щодо естетичного виховання дошкільників у процесі хореографічної діяльності.....	
2.2.	Організація змісту та результати впровадження методики дослідження.....	
2.3.	Методичні рекомендації щодо естетичного виховання дошкільників засобами хореографії.....	
<b>ВИСНОВКИ</b>	.....	55
<b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</b>	.....	58
Додаток А. Кодекс академічної доброчесності .....		67
Додаток Б. Довідка про перевірку на текстові збіги Унаковій бібліотеці .....		68
Додаток В. Перша сторінка звіту UNICHECK.....		69

## ВСТУП

**Актуальність дослідження.** Художньо-естетичний розвиток дошкільників на соціально-педагогічному рівні вимагає нових педагогічних засобів в організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Виділення проблеми становлення художньо-естетичної культури як ключової в саморозвитку особистості дошкільника обумовлена рядом причин, і перш за все, запитом суспільства: одним з принципів державної політики в галузі освіти є пріоритет вільного розвитку особистості, створення умов для її самовизначення і самореалізації. У зв'язку з цим доцільно підкреслити, що ця здатність дитячої діяльності повинна бути використана в педагогічному процесі як один із стимулюючих факторів.

Хореографія має великі можливості для повноцінного естетичного виховання дитини, для її гармонійного духовного та фізичного розвитку. Синкретичність танцювального мистецтва має на увазі розвиток не тільки музичних, рухових навичок, а й прищеплює основи моральної культури, основи етикету та грамотної манери поведінки в суспільстві, дає уявлення про акторську майстерність і зміцнює здоров'я. Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напрямку хореографічного профілю, розрахована на вихованців віком від 5 років, але положеннями про окремі типи позашкільних навчальних закладів або статутом позашкільного

навчального закладу може передбачатися також інший вік вихованців. Програмою передбачено навчання дітей у групах початкового та основного рівнів.

Ритміка – складова музично-ритмічного виховання дітей, яка заснована на чергуванні частин або систематики рухів, визначених за тривалістю виконання та характером докладених зусиль, і направлена на формування почуття ритму, тобто система фізичних вправ, яка побудована на зв'язку рухів. Різноманіття танцювальних рухів різнобічно впливають на формування організму як прямо, так і опосередковано. Прямий вплив проявляється в безпосередній участі рухового аналізатора у процесі навчання, зокрема, у здатності виконувати різні рухові завдання.

Мистецтво хореографії відіграє значну роль у естетичному вихованні дітей дошкільного віку, яке спрямоване на інтерпретацію та створення танцювальних творів, через які виявляються і розвиваються емоційно-почуттєва, психофізична, когнітивна та креативна. Як засвідчує практика, підвищення рівня естетичного виховання особистості дитини залежить від її зацікавленості хореографічною діяльністю, емоційної насиченості та самореалізації в процесі танцювальної творчості.

До проблеми естетичного виховання дітей засобами хореографічного мистецтва зверталися такі сучасні науковці, як Б. Мануйлів, О. Мартиненко, О. Калинчук, Т. Ленська, А. Шевчук та інші. На естетичний розвиток дітей засобами хореографії акцентовано увагу також в методичних працях Т. Баришнікової, Д. Кабалевського, В. Сухомлинського та інших. Проблемам музично-рухового розвитку дітей, формуванню в них навичок виконання танців, розвитку творчості під час означеного виду діяльності присвячено дослідження Р. Акбарової, С. Акішева, Н. Ветлугіної, О. Горшкової, А. Зіміної, М. Палавандішвілі, О. Радиної та ін.

Ученими підкреслюється, що за допомогою рухів дитина пізнає світ: рухаючись під музику, вона вчиться повнішому її сприйманню, завдяки чому отримує певні враження від музичних творів. За таких умов у дітей розвивається загальна музичність, творча уява, спеціальні здібності музично-рухового виконавства, поступово формується художній смак. Це підтверджує необхідність у розробці нових виховних методів естетичного впливу на дітей дошкільного віку, як основи формування всебічно розвиненої особистості. Так, у зв'язку з цим виникає необхідність подальшого вивчення естетично-виховних можливостей хореографічного мистецтва, визначення його сутності, виявлення компонентів естетичної вихованості в процесі хореографічної діяльності, а також теоретичного обґрунтування педагогічних умов та розробки методичних рекомендацій щодо успішного вирішення проблеми естетичного виховання дошкільників засобами хореографії.

На основі нашого дослідження була сформована тема бакалаврської роботи **«Естетичне виховання дітей в дошкільному закладі освіти засобами хореографії»**

**Об'єкт дослідження** – процес естетичного виховання дітей в дошкільному закладі освіти засобами хореографічної діяльності.

**Предмет дослідження** – естетичне виховання дітей дошкільного віку на музичних заняттях.

**Мета дипломної роботи** – вивчити стан естетичного виховання дошкільників у процесі хореографічної діяльності та розробити методичні рекомендації щодо впровадження сучасних форм роботи з теми дослідження.

Для вирішення даної мети нами були поставлені наступні **завдання**:

1. Вивчити загальнодидактичну ,психолого-педагогічну та методичну літературу з теми дослідження і визначити сутність поняття «естетичне виховання», «хореографія» в сучасній педагогіці

2. Охарактеризувати вікові особливості дітей дошкільного віку щодо хореографічної діяльності у закладах дошкільної освіти .

3. Обґрунтувати педагогічні умови ефективності хореографічної діяльності дошкільників у закладах дошкільної освіти .

4. Дослідити та проаналізувати основні методи хореографічної роботи з дітьми дошкільного віку .

У ході дослідження було використано три групи **методів**:

**Емпіричні методи** дослідження включали: бесіди, спостереження, вивчення продуктів діяльності, (танцювальні ігри-імпровазації, постановка хореографічних композицій, розробка ескізів костюмів), вивчення результатів педагогічної й виконавської діяльності.

**Теоретичне значення дослідження** полягає в науковому обґрунтуванні питання реалізації методики хореографічної діяльності в естетичному вихованні дітей дошкільного віку в освітньому процесі.

**Статистичні методи** – кількісний та якісний аналіз даних експериментального дослідження.

**Експериментальна база дослідження.** Даний експеримент проходив за базою виробничої педагогічної практики в Херсонський заклад дошкільної освіти №10 санаторного типу Херсонської міської ради

**Структура дипломної роботи.** Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

## **РОЗДІЛ 1**

### **ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ХОРЕОГРАФІЇ**

#### **1.1. Естетичне виховання дітей дошкільного віку засобами хореографії як педагогічна проблема**

Ритміка – перша невід'ємна частина хореографічних дисциплін, з якою повинна познайомитися дитина, як з точки зору загально-естетичного розвитку, так і з точки зору спеціального навчання. Матеріал даної дисципліни доступний, цікавий і зрозумілий дітям дошкільного віку, розвиває їх в різних напрямках: фізичному, художньо-естетичному, музично-ритмічному і т.д. Основним завданням ритміки в дитячому дошкільному закладі є розвиток у вихованців загальної музикальності і почуття ритму.

Музично-ритмічні навички лежать в основі вправ з музичними завданнями. Вони допомагають дітям розібратися в ритмічній будові музичних творів, вчать зрозуміти різноманіття характеру музики, зміни темпу, динамічних і реєстрових змін, показувати метроритмічні

особливості через рух, аналізувати форму творів. Навички координації сприяють тренуванню і вдосконаленню рухів, які в процесі занять набувають ритмічність, свободу, виразність, скоординованість, пластичність. Частина з них береться з області фізкультури (основні рухи, гімнастичні вправи з предметами і без них, побудови і перестроювання), частина – з танцю (елементи народних і бальних танців, рух характерного танцю, окремі елементи сучасних танців), або з області сюжетно-образної драматизації. Коли йде робота над навичками координації і виразного руху, то найбільший вплив приділяється взаємозв'язку руху і музики [9, с. 87].

Психологи кажуть, що дитина мислить тілом. І не тільки мислить. На основі художнього досвіду і розвинутого естетичного сприйняття формується естетичний смак, тобто здатність оцінювати і відрізняти прекрасне від потворного, класичне від одноденного, високохудожнє від функціонального. Для здійснення естетичної оцінки треба вміти аналізувати, порівнювати, робити висновки, а щоб здійснити ці операції, треба мати знання у галузі естетики та мистецтва, досвід спілкування з найбільш прекрасними творами, тобто мати естетичні й художні ідеали. Усе це може вирішально впливати на поліпшення естетичного виховання дітей.

Найважливішим завданням естетичного виховання у ЗДО є формування і розвиток естетичного сприйняття, яке лежить в основі естетичного почуття. Розвиток уміння порівнювати естетичні якості предметів і явищ, розрізняти їх і оцінювати, створює певний багаж естетичних почуттів. Іншим завданням ЗДО є набуття дошкільницями основ науково-естетичних знань, формування у кожної дитини правильних уявлень і поглядів на красу життя, на мистецтво, виховання стійкого інтересу до прояву прекрасного, необхідності набуття художніх знань про нього. Для того, щоб людина могла насолоджуватись



мистецтвом, вона повинна бути художньо освіченою, бути творцем прекрасного [3, с. 54].

У «Концепції художньо-естетичного виховання дошкільників у загальноосвітніх закладах України» зазначено: Через сприйняття творів вітчизняного та зарубіжного мистецтва, через практику художньої діяльності формувати у дошкільників особистісно-ціннісне ставлення до мистецтва, розвивати загальні та спеціальні здібності, художньо-образне мислення, виховувати потребу та здатність до художньо-творчої самореалізації та духовного самовдосконалення [32].

О. Шумейко наголошує, що рівень естетичної культури виявляється у розвитку усіх компонентів естетичної свідомості. Естетична свідомість, за думкою автора – це форма суспільної свідомості, яка є художньо-емоційним освоєнням дійсності через естетичні сприйняття, почуття, судження, смаки, ідеали і виражається в естетичних поглядах та художній творчості. У структурі естетичної свідомості автор виокремлює [46, с. 43]:

- естетичні сприйняття, що виявляються у спостережливості, умінні помітити найсуттєвіше, відображають зовнішню і внутрішню красу предмета, явища, процесу, здатність відчувати радість від побаченого;

- естетичні почуття – це почуття насолоди, які відчуває людина, сприймаючи прекрасне в навколишній дійсності, творах мистецтва;

- естетичні судження, що передають ставлення особистості до певного об'єкта, явища;

- естетичні смаки, що постають як емоційно-оціночне ставлення людини до прекрасного, мають вибіркового суб'єктивного характеру;

- естетичний ідеал, як своєрідний зразок, з позиції якого особистість оцінює навколишню дійсність.

Система естетичного виховання дітей повинна функціонувати у взаємозв'язку всіх складових: по-перше, естетичне виховання як частина загального процесу формування особистості, нерозривно пов'язане з іншими напрямками виховання молоді. Тільки при комплексному підході естетичне виховання буде дієвим і результативним; по-друге, естетичне виховання повинно бути спрямоване на формування світогляду молодої людини. Ця функція реалізується через розвиток емоційно-почуттєвої сфери особистості; по-третє, естетичне виховання охоплює всі основні сфери діяльності дітей, такі, як праця, побут, поведінка, технічна і художня творчість, спілкування з мистецтвом, спортом тощо; по-четверте, естетичне виховання викликає у молодої людини прагнення до самовиховання, зокрема, морального самовдосконалення, розвитку духовних потреб [40, с. 43].

Суть естетичного виховання полягає у цілеспрямованому формуванні в людини естетичного відношення до дійсності. Оскільки, танець є одним із засобів виховання, тому необхідно зазначити, що мистецтво має здатність регулювати виховним процесом. Виховання – специфічна форма суспільно значущої діяльності, що здійснюється суб'єктом (суспільство і його спеціалізовані інститути) по відношенню до об'єкту (індивід, особа, група, колектив) з метою вироблення у останнього системи орієнтації в світлі естетичних і художніх цінностей відповідно до уявлень, що склалися в певному суспільстві, про їх характер і призначення.

В процесі естетичного виховання особи відбувається залучення індивідів до цінностей, переорієнтація їх у внутрішній духовний зміст шляхом інтеріоризації. На цій основі формується і розвивається здібність людини до естетичного сприйняття і переживання, формується естетичний смак і уявлення про ідеал [38, с. 21].

Виховання красою і через красу, яким і є танець, формує не лише естетико-ціннісну орієнтацію особи, але і розвиває здібність до

творчості, до творення естетичних цінностей у сфері трудової діяльності, в побуті, у вчинках і поведінці і, звісно, в мистецтві. Естетичне виховання гармонізує і розвиває всі духовні здібності людини, необхідні в різних сферах творчості. Воно тісно пов'язано з етичним вихованням, оскільки краса виступає своєрідним регулятором людських взаємин. Завдяки красі людина часто інтуїтивно спрямовує свої дії до добра. Мабуть, в тій мірі, в якій краса співпадає з добром, можна говорити про морально-етичну функцію естетичного виховання. Звідси, провідна роль естетичного виховання в розвитку пізнавальної здатності особи. Дослідники відзначають, що формуючи «естетичне мислення», виховання сприяє цілісному охопленню на індивідуальному рівні особливостей культури даної епохи, розумінню її єдності і стилістичної слорідненості, що, є необхідною передумовою її теоретичного пізнання [36, с. 7].

Закон «про освіту» роз'яснює, що «зміст освіти повинен бути орієнтований на: забезпечення самовизначення особи, створення умов для її самореалізації» [26]. Таким чином, намітилася тенденція державної підтримки: індивідуальних потреб кожного в гармонійному і всебічному розвитку; в отриманні кожною особою відмінної від інших естетичної культури. Звідси, важливого значення в питанні формування естетичної вихованості на заняттях хореографією надається не тільки індивідуальному розвитку танцювально-мастичних навичок дітей, але і самого хореографа. Цей процес відрізняється цілеспрямованою взаємодією, підтримкою хореографа їх власних можливостей, спонукуючи самовизначення особи в пропонованих варіантах хореографічної творчості, сприянням дітей в усвідомлених особистісних хореографічних досягнень, створенням сприятливих умов осмислення значущості культурного самопізнання, самовладання і самопостачання їх власних результатів різної хореографічної діяльності через естетичне спрямування.

На думку М. Кагана, «Естетичне – це якісний показник досягнень особи в її здатності відчувати, переживати і перетворювати природу, суспільне життя» [29, с. 18]. Важливість танцю в естетичному вихованні розуміється як один із засобів образного світосприйняття, естетичного смаку, здатності до самостійного життя, сприяти підвищенню міжособистісної культури.

Сутність естетичного виховання, на думку І. Харламова, полягає в організації різноманітної художньо-естетичної діяльності дітей, спрямованої на формування у них здібностей повноцінного сприйняття і правильного розуміння прекрасного в мистецтві і життя, на вироблення естетичних понять, смаків і ідеалів, а також розвиток творчих задатків і обдарувань в галузі мистецтва [44, с. 214].

Г. Лабковська зазначає, що «мета естетичного виховання полягає в розвитку естетичної активності особистості не тільки в художній діяльності, а й перш за все в практичному житті – відносно людини до природи, до інших людей і до самого себе, до звичаїв, форм поведінки, до світу речей, що оточують людину, нарешті, до мистецтва» [7, с. 44].

В. Смирнов виділяє наступні шляхи здійснення естетичного виховання [43, с. 4]:

- естетичне виховання і освіту в навчальній діяльності (навчальні заняття з мови, літератури, історії, музики, образотворчого мистецтва, світової та вітчизняної художньої культури) і в різноманітних формах і видах позанавчальної виховної роботи;

- прилучення до художньо-творчої діяльності в установах загальної і додаткової освіти, культури.

Естетичне виховання є частиною навчально-виховного процесу в освітніх установах. Воно ведеться при вивченні всіх навчальних предметів протягом усього часу навчання. Засобами естетичного виховання дошкільників є праця, мистецтво, природа, навколишнє середовище, побут.

Педагогіка визначає «естетичне виховання як розвиток здатності сприймати, розуміти, відчувати прекрасне в мистецтві і житті, як виховання прагнення самому брати участь в перетворенні навколишнього світу за законами краси, як долучення до художньої діяльності і розвиток творчих здібностей» [26, с. 34].

Естетичне виховання являє собою процес залучення людини до всього прекрасного, що є в нашому житті, мистецтві, природі. Це процес формування піднесених почуттів, поведінки у людини [34, с.45].

Естетичне виховання взаємопов'язане з моральним, проте воно має і свою специфіку, а саме залучення до мистецтва. До складу естетичного виховання входить:

- 1) знання законів, за якими створюються твори мистецтва;
- 2) виховання прагнення пізнати світ прекрасного;
- 3) розвиток у людини творчих здібностей.

Значення естетичного виховання полягає в тому, що воно робить людину більш шляхетною, сприяє формуванню позитивних моральних почуттів, прикрашає життя. Аналіз літератури показав, що естетичне виховання – це складне наукове поняття, в тлумаченні якого існують різні підходи. Згідно з визначенням В. Сластеніна «естетичне виховання – виховання здатності повноцінного сприйняття і правильного розуміння прекрасного в дійсності і мистецтві» [42, с. 67].

С. Бубнова визначає поняття «естетичне виховання» як процес спільної діяльності вихованців та педагогів, спрямований на становлення естетичної культури малюка [10, с. 21].

Поняття естетичне виховання органічно пов'язане з терміном естетика, який позначає науку про прекрасне. Використовуючи для своїх цілей художнє виховання, естетичне виховання розвиває людину переважно для естетичної життєдіяльності, а не для мистецтва.

Так, можна виділити головні положення естетичного виховання, які вказують на його сутність. По-перше, естетичне виховання є

процесом цілеспрямованого впливу. По-друге, естетичне виховання сприяє формуванню здатності бачити і сприймати красу в мистецтві і житті, оцінювати її. По-третє, метою естетичного виховання є формування ідеалів і естетичних смаків особистості. І по-четверте, воно сприяє розвитку здатності до самостійної творчості і створення прекрасного. Своєрідне розуміння сутності естетичного виховання обумовлює і різні підходи до його цілей. У зв'язку з цим проблема завдань і цілей естетичного виховання вимагає особливої уваги.

Так, наприклад, В.Шацька виділяє наступну мету естетичного виховання: Естетичне виховання служить формуванню ... здатності активних естетичних відносин дітей до творів мистецтва, а також стимулює посильну участь в створенні прекрасного в мистецтві, праці, в творчості за законами краси. Як випливає з визначення, автор в естетичному вихованні відводить важливе місце мистецтву. Мистецтво є частиною естетичної культури, як художнє виховання є частиною естетичного, частиною вагомою, важливою, проте вона охоплює лише одну сферу людської діяльності. «Художнє виховання є процесом цілеспрямованого впливу засобами мистецтва на особистість, завдяки якому у виховуваних формуються художні почуття і смак, любов до мистецтва [45, с. 21].

У цілому ряді досліджень Н. Курочкина, Г. Лабковської, Є.Флеріна, А.Ходькова виділяються завдання естетичного виховання дітей [ 34, с. 54]:

1) вчити дітей любити, бачити і розуміти прекрасне в житті, бачити його в побуті, природі, вчинках людей і суспільні події, які доступні дітям. Виховувати у дітей бажання в міру своїх можливостей бути активними учасниками творення прекрасного в житті;

2) вчити дітей любити, бачити і розуміти доступні їх віку твори мистецтва, виражені в різних видах художньою творчості (літературі, пісні, поезії, музиці, картині тощо.);

3) вчити дітей активно і все більш якісно виявляти себе в різних галузях мистецтва: в читанні віршів, співі, переказі, танці, і в творчій діяльності (в малюванні, розповіданні, конструюванні, ліпленні, творчій грі).

На думку Н.Ветлугіної слід виділити такі завдання естетичного виховання [16, с. 43]:

1) систематичний розвиток сприйняття прекрасного, естетичних почуттів, уявлень дітей. Цьому сприяють всі види мистецтва, природа і побут, вони викликають радість, захоплення, хвилювання і безпосередню емоційну чуйність;

2) залучення дітей до діяльності в галузі мистецтва, навчання їх художнім початковим знанням, практичним умінням, виховуючи в них звичку і потребу в міру можливості вносити елементи прекрасного в навколишнє середовище, суспільні відносини;

3) формування основ естетичного смаку дітей та здатності самостійно оцінювати твори мистецтва і явища життя;

4) розвиток художньо-творчих здібностей дітей. пов'язана з мистецтвом діяльність, завжди повинна бути невимушеною, насиченою радісним устремлінням, ініціативою, творчою уявою. Чим більше естетично розвинена дитина, тим міцніше її художні навички і вміння, тим повніше розгортається її творча діяльність.

У дитячому садку в справжніх умовах висувуються такі завдання естетичного виховання [14, с. 78]:

1) Систематичний розвиток сприйняття прекрасного, естетичні почуття, уявлення дошкільнят.

2) Залучення дошкільників до діяльності в галузі мистецтва;

3) Формування основ естетичного смаку дошкільнят і здатності самостійно оцінювати життєві явища і твори мистецтва;

4) Розвиток художньо-творчих здібностей дошкільнят.

Таким чином, розвиток художніх і естетичних здібностей, художньої та естетичної діяльності, естетичного сприйняття спирається на сучасний розвиток сенсорних систем, діяльність різних аналізаторів, які забезпечують потрібну точність диференцювань. Мета естетичного виховання полягає в формуванні гармонійної особистості, всебічно розвиненої людини, високоморальної, прогресивної, що володіє бажанням творити, умінням працювати, розуміє красу мистецтва і красу життя.

## **1.2. Напрями хореографічної діяльності в естетичному вихованні дошкільників**

Визначення функції художньо-естетичної культури як ядра культури суспільства актуалізує проблему залучення дитини до мистецтва як одного із способів формування «людини культури». Ефективним засобом освоєння спадщини гуманітарної культури є хореографія, основу якої складає танцювальна діяльність, що сприяє комплексній освіті дітей дошкільного віку, що включає фізичну і психологічну готовність дітей до навчання в ЗДО.

Незважаючи на те, що в нормативних документах за змістом і організації освітнього процесу дітей дошкільного віку хореографія не є обов'язковою областю, хореографічна освітня діяльність набуває широкого поширення в практиці сучасної дошкільної освіти та вводиться в навчально-виховний процес як додаткова. Це пов'язано з впровадженням педагогічних інновацій в системі естетичного виховання дітей в дошкільних установах, інтеграцією освітніх областей основної загальноосвітньої програми дошкільної освіти, з реалізацією інтересів дітей дошкільного віку в області художньо-естетичної культури, з задоволенням природної рухової активності дітей і профілактикою поширених відхилень в їх фізичному розвитку.



При наявності освітнього предмета дослідження, мова повинна йти про умови виконання діяльності учасників освіти, спрямованої на вирішення будь-якої науково-дослідної проблеми [28, с.43]. Виявлення комплексу педагогічних умов реалізації практикоорієнтовної моделі становлення хореографічних умінь у дітей дошкільного віку зорієнтоване на вимоги, що пред'являються сучасним суспільством до додаткової дошкільної освіти, тенденції зміни змісту дошкільної освіти в цілому, результати виявленої специфіки становлення хореографічних умінь у дітей дошкільного віку, результати констатуючого етапу проведення дослідно-пошукової роботи.

В результаті представлений наступний комплекс педагогічних умов: врахування специфіки і різноманітності типів хореографічних занять; використання танцювального репертуару, заснованого на сюжетно-ігровому і образному принципі з урахуванням його художньо-виховної цінності, захопливості, доступності та відповідності віковим і гендерним особливостям; використання рухів різних напрям хореографічного мистецтва (класичного, народного, історико-побутового, бального та сучасного танцю) для формування хореографічних умінь дошкільнят; використання системного застосування асоціативної хореографії; застосування хореографічного портфоліо як альтернативного способу оцінки хореографічних досягнень дошкільнят [11, с. 43].

Хореографічне заняття – відрізок навчального процесу, або часу, який може бути організований в хореографічному класі, де відбувається вивчення музично-ритмічного матеріалу, тренувальних допоміжних вправ, елементів хореографічної абетки, закріплення музично-ритмічного матеріалу в грі, музикально-танцювальної імпровізації тощо [15, с. 43].

Аналіз роботи дослідників в галузі навчання хореографічному мистецтву (Е. Вільгковський, Є. Горшкова, А. Некрасов, Т. Пуртова і ін.) Дозволив систематизувати типологію хореографічних занять.

Типи хореографічних занять визначені за [20, с. 43]:

1) хореографічними напрямками: урок класичного танцю; урок народного танцю; урок історико-побутового танцю; урок бального танцю; урок сучасного танцю; комбінований урок;

2) чисельним складом: групове заняття; малогрупове заняття; індивідуальне заняття;

3) за віком старших дошкільників: 5-6 років; 6-7 років;

4) гендерним принципом: заняття для хлопчиків; заняття для дівчаток; змішане заняття;

5) за організаційним принципом (традиційні заняття): ознайомлювальне заняття; навчальне заняття; відкрите (показове); контрольне (заклучне заняття);

6) за особливостями фізичного розвитку: для дітей без відхилень у розвитку; для дітей із запізнілим розвитком; для дітей з порушення зору; для дітей з порушенням слуху;

7) за принципом домінантності: тренінгове (технологічне); корегуюче (корекційне); музично-ритмічне; творче; естетичне; комбіноване; інтегроване;

8) за формою: ігрові; сюжетні.

Поряд з традиційними (загальноприйнятими) типами занять: ознайомчим, навчальним, відкритим, контрольним, в процесі хореографічного навчання дошкільнят використовувалися хореографічні заняття, в основі яких лежить розподіл танцювальних рухів на домінанти. Кожна з домінант виступає як окремий тип заняття, в якому перевага віддається рішенню завдань певного напрямку роботи по становленню хореографічних умінь [24, с. 17].

Тренінговий (технологічний) тип заняття спрямований на оволодіння і вдосконалення техніки виконання танцювальних рухів.

Коригуючий тип заняття вирішує завдання, спрямовані на розвиток сили і еластичності окремих груп м'язів, профілактику і корекцію незначних анатомо-фізіологічних недоліків і включає в себе корекційні і партерні групи вправ. Основна частина коригуючого заняття проходить у формі партерної гімнастики.

Музично-ритмічний тип занять сприяє більш глибокому сприйняттю музичних творів різного характеру, розвиток координації рухів, слухового сприйняття і почуття ритму.

Творчий тип занять активізує хореографічну діяльність дошкільнят, розкриває їх творчий потенціал, сприяє формуванню умінь знаходити нові виразні рухи і використовувати знайомі в новій інтерпретації, складати нескладні танцювальні етюди та композиції [21, с. 5].

Естетичне заняття розвиває естетичні почуття, художній смак і інтерес до суміжних видів мистецтв, формує навички культури поведінки, культури одягу, прищеплює інтерес до національної танцювальної творчості.

Найбільш змістовним і ефективним є комбінований тип заняття, що включає в себе елементи всіх типів занять, що проходять в сюжетній або ігровій формі. Такі заняття захоплюють дітей, підвищують їх активність, стимулюють творчу уяву і довольне увагу, збагачують емоційний досвід.

Навчально-ігровий характер занять надає на музикальнорозвивальне розвиток дошкільнят багатосторонній педагогічний вплив. На думку А. Запорожця, гра є першою доступною для дітей формою, яка передбачає усвідомлене відображення і вдосконалення нових рухів [27, с. 37].

У заняттях сюжетного характеру необхідно враховувати знання і інтереси самих дітей, а рекомендовані танцювальні рухи повинні відповідати поставленим завданням. Елементи занять сюжетного характеру можуть включатися в зміст інтегрованих занять. Інтеграція передбачає введення в освітній процес нетрадиційного змісту, поєднання різних методів роботи і сприяє впровадженню міжпредметного підходу в здійсненні всебічного розвитку дітей дошкільного віку.

Використання танцювального репертуару, заснованого на сюжетно-ігровому і образному принципі, з урахуванням його художественно-виховні цінності, захопливості, доступності та відповідності віковим і гендерним особливостям.

Будувати роботу з музично-ритмічному навчання слід, маючи на увазі наступні напрямки [17, с. 43]:

Темп рухів:

- а) стійкість в темпі;
- б) переключення з одного темпу на інший;
- в) поступове прискорення або уповільнення темпу.

Характер і динаміка рухів:

- а) відображення в русі характеру музики;
- б) відображення в русі динамічних відтінків (форте, піано, легато, стаккато).

Форма і фразування:

- а) частину;
- б) пропозиція;
- в) фраза.

Метр:

- а) рух, що відзначає початок такту;
- б) вступ в рух на такт пізніше свого сусіда;
- в) затактовий побудова;

- г) диригентські жести на 2/4, 3/4, 4/4;
- д) диригентські жести, суміщені з кроками, бігом, стрибками.

Ритмічний малюнок [17, с. 44]:

- а) ціла нота;
- б) половинна;
- в) чверть;
- г) восьма, шістнадцята.

Передача ритмічного малюнка:

- а) ударами, кроками;
- б) бігом і іншими рухами;
- в) дотриманням пауз;
- г) синкоповані рухами;
- д) ритмічним контрапунктом (другий рік навчання)

Сама природа ритмічних вправ – передача в русі ритму прослуханого музичного твору – вимагає від дітей постійного зосередження уваги. Характерна риса ритмічних занять – велика кількість завдань для колективного виконання [15, с. 43].

Величезне значення у вирішенні проблеми становлення хореографічних умінь дошкільнят має високу якість навчального матеріалу, на підставі якого ведуться заняття. Це використовуваний танцювальний і музичний репертуар, спрямований на формування художньо-інтелектуального рівня підготовки дитини, а також на формування його виконавських (хореографічних) умінь в процесі навчання. Оскільки репертуар є головним носієм змісту навчального пізнання, він повинен мати високий ступінь змістовності, а також об'ємистим і різноманітним [22, с. 12].

Проблема репертуару для хореографічної освіти дітей користується підвищеною увагою педагогів-практиків, композиторів, хореографів-постановників, драматургів. Методичні підходи до дитячої хореографії найбільш повно представлені в навчально-методичних

посібниках, статтях, репертуарних збірниках, призначених для педагогів-хореографів (Є. Конорова, В. Окунева, В. Светінська, В. Івінг, Є. Голікова, П. Богаткова, В. Костянтинівський, Г. Кореневський, Ю. Громов, Т. Нарський, М. Боголюбська, Т. Пуртова).

Джерелом танцювального репертуару для успішного становлення хореографічних умінь дошкільнят, повинні служити: літературні твори (казки, оповідання, вірші), мультфільми, дитячі фільми, дитячі пісні, образи природи, народна творчість, навколишній світ і суспільне життя людей, побут і гри дітей, теми дружби і спорту [19, с. 3]. Поряд з тематикою і змістом дитячих танцювальних композицій необхідно приділити увагу відбору художньо-якісної музики, доступної для сприйняття і пластичного відтворення дітьми дошкільного віку, активізує їхню фантазію і моторику, що викликає емоційно-виразне виконання танцювальних рухів. При підборі музики необхідно враховувати видові та жанрові особливості хореографічної постановки, її зміст, тему, ідею, лексичний матеріал, наявність і характеристику танцювальних образів.

Ознайомлення дітей з танцювальним репертуаром має відбуватися в міру засвоєння ними певного лексичного матеріалу, формування виконавських навичок і творчих умінь. На початковому етапі необхідно віддавати перевагу вивченню танців, побудованих на простих і доступних сюжетах з переважанням елементів гри, так як гра з точки зору дидактики є формою освітньої діяльності, що імітує ті чи інші практичні ситуації [23, с. 43].

У міру вдосконалення музично-рухового досвіду і збільшення запасу танцювальних рухів необхідно ускладнювати сюжетно-сміслову і змістовну сторону танцю, використовувати сюжетні танці, створені на основі інсценівок дитячих пісень і сучасних мультфільмів. Тематика, близька до життєвого досвіду дітей, поєднання репродуктивних і

продуктивних методів сприятиме не тільки закріплення й удосконаленню виконавських навичок, а й самовираження дитини, розкриття його творчого потенціалу, створення дружньої, творчої атмосфери в дитячому колективі [21, с. 43].

Ознайомлення дітей з особливостями народного репертуару необхідно починати з розучування хороводів. Різноманітність тематики, многожанровість, доступність і масовість хороводів сприяє вирішенню багатьох освітньо-виховних завдань (національне, моральне, трудове, естетичне виховання, розвиток пізнавальної активності), що передбачає інтегрування даних танцювальних форм в інші види діяльності дошкільнят. Залучення дітей до виконання національних танців (побутових і сюжетних) збагачує музично-руховий досвід дітей, підкреслює гендерні особливості дошкільнят (відмінність рухів у хлопчиків і у дівчаток) [11, с. 43].

До репертуару дошкільнят необхідно вводити елементи абетки класичних танців, бальних танців і вітчизняних танців, побудованих на національній основі, елементів сучасних танців, що дозволяє формувати уявлення про розмаїття малюнків танцю, вміння виконувати перестроювання, розвивати вміння вільно володіти своїм тілом, виразно і емоційно виконувати танцювальні рухи тощо.

Використання рухів різних напрямків хореографічного мистецтва (класичного, народного, історикопобутового, бального та сучасного танцю) для формування хореографічних умінь дошкільнят. Класичний танець є системою художнього мислення, що оформляє виразність рухів, властивих танцювальним проявам людини на різних стадіях культури [2, с. 63]. Доцільно підібрані, постійно повторювані комбінації, вправи допомагають дітям розвивати тіло і вчитися вільно і пластично управляти своїми рухами.

Знайомство з багатством танцювальної творчості народів служить дієвим засобом ідейно-естетичного виховання підростаючого покоління.

Зразки народної хореографії, що вивчаються на заняттях, відновлюють власні етнічні зв'язки дитини, виховують етнічну толерантність. Вивчаючи характер рухів, просторову побудову танцю, його ритмічний малюнок, особливості костюма діти отримують елементарні знання з географії, історії, музичної культури, етнографії народу [24, с. 54].

Бальна хореографія є частиною народної художньої творчості і невід'ємним елементом культури народу, в своєму розвитку вона пройшла шлях від оволодіння елементарними навичками етикету до справжньої творчості, до різноманітних за змістом і формам активної творчої діяльності, прилучає особистість до цінностей культури [5, с. 43]. Сучасне мистецтво бальної хореографії набуває все велику соціальну значимість у зв'язку з її виховними та культурно-освітніми можливостями. Дослідження соціальної природи бального танцю дає можливість стверджувати, що основними сферами бального танцю є побутові життєві ситуації (бали, свята, фестивалі, концерти), а його головна мета сприяти спілкуванню людей між собою [15, с. 43]. Особливістю бального танцю є те, що він відноситься до парного виду танців. Наявність художнього образу, вираженого засобами бального танцю, так само є його характерною рисою.

Сучасний танець на відміну від класичного танцю вбирає в себе все сучасне, що його оточує. Він намагається втілити в хореографічну форму, навколишнє життя, його нові ритми, нові манери, в загальному, створює нову пластику. Тому сучасний танець цікавий і близький підростаючому поколінню.

Як відомо, рухові навички людини формуються і розвиваються з перших днів його життя: спочатку дитина вчиться ходити, потім бігати, стрибати тощо. Будь-який танцювальний рух являє собою рефлекс, і на оволодіння будь-яким танцювальним рухом потрібен час і умови. Таким чином, танцювально-руховий навик виробляється не відразу, а



поступово і процес засвоєння матеріалу вважає поетапність і інтеграцію різних видів хореографічних дисциплін.

Використання системного застосування асоціативної хореографії. Хореографічне мистецтво включає різні види мистецтв: музику, власне хореографію, драматургію, живопис. Кожен з цих видів, заломлюючись відповідно до вимог даного виду мистецтва, стає необхідним компонентом хореографічного образного мислення. Виникнення танцю важко було б уявити поза музикою. Образна природа цих мистецтв багато в чому аналогічна. Музика спирається на виразність інтонацій людської мови, хореографія спирається на виразність рухів людського тіла. Музика підсилює виразність танцювальної лексики і дає їй емоційну і ритмічну основу [20, с. 43].

Будучи невіддільний від музики, танець, разом з тим, завжди є видовище, і це теж становить суттєвий момент його характеристики. Звідси народжується необхідність його образотворчого оформлення. Образ танцю доповнюється характером костюмів, які можуть бути однорідними або складатися з різноманітних груп, декорацій і світлового оформлення.

Ж. Новер закликав хореографів вчитися у мистецтва живопису законам композиції: вмілому виділенню головного, співвідношенню частин і цілого, організації контрастів і відповідностей, єдності і різноманіття. Але головне значення живопису для хореографії полягає, звичайно, в образотворчому оформленні самого танцю [41, с. 54].

Танець не існує поза драматичним мистецтвом. Танець, володіючи подібною специфікою і засобами виразності, здатний розкрити світ людських почуттів. Літературна основа необхідна для створення і розвитку сюжету танцю, вистави, створення сюжетно-танцювальних мініатюр, заснованих на романтичній, комедійній, драматичній, сатиричній та іншій тематиці.

Заняття ритмікою спрямовані на виховання організованої, творчої, гармонійної особистості. Вибір форм і методів організації роботи з розвитку координації рухів на заняттях з ритміки в дитячому саду грають важливу роль в організації роботи.

При навчанні ритміці використовуються традиційні методи: наочний, словесний і практичний. Розглянемо їх докладніше [21, с. 43].

До словесних методів належать такі, як пояснення, аналіз, приклад дорослого, опис.

Показ як метод виховання використовується при первинному знайомстві з предметом діяльності. Педагогу важливо визначити об'єкт показу і створити умови для того, щоб увага дітей була зосереджена на тому, що їм показують, пропонують послухати.

При використанні цих методів дуже важливо, щоб педагог умів показувати дітям свої почуття, своє ставлення, володів способами вираження почуттів. Безпристрасний, неемоційна педагог не зможе пробудити в дитині почуття, відносини. Важлива професійна риса педагога-хореографа дітей дошкільного віку, та й педагога взагалі, – артистичність.

До практичних методів можна віднести показ, спостереження, вправа, пояснення, метод пошукових ситуацій. цікавими є й ефективні творчі завдання. Творчі завдання можна використовувати і при навчанні дітей танцювальним рухам, в театралізованих іграх, при створення музично-ігрових образів, в малюванні при підборі матеріалів для зображення та ін. Це дуже ефективний педагогічний прийом, так як він завжди викликає у дітей позитивний емоційний настрій й інтерес. Але творчі завдання і всякий прояв творчості обов'язково повинні поєднуватися з навчанням навичкам художньої виразності. Якщо дитина не володіє навичками малювання, не зможе створити щось творче при всій умовності розуміння даного терміну стосовно до дошкільнят.

Традиційно в дитячому саду прийнято виділяти чотири форми організації ритмічної діяльності: музичні заняття, самостійна хореографічна діяльність дітей, хореографія в повсякденному житті і на святах. Робота з розвитку координації рухів у дитячому садку тісно пов'язана з усіма сторонами виховного процесу, тому форми її організації дуже різноманітні:

1. Різноманітні види ігор: дидактичні, рухливі, сюжетно-рольові, ігри-драматизації. Гра в здійсненні розвитку рухів дітей в ЗДО виступає в якості засобу інтеграції всіх видів мистецтва і художньо-творчої діяльності дітей (Г. Григор'єва, Т. Доронова, С. Якобсон). Крім того, мотиви ігрової та художньо-естетичної діяльності дітей подібні.

2. Заняття. Основним завданням занять з розвитку координаційної діяльності є формування у дітей структури самої діяльності. Наприклад, навчання дітей музично-ритмічним рухам. Відповідно з цим структура занять з дітьми дошкільного віку повторює хід розгортання танцювальної діяльності дітей – має три частини: розминка, виконавська та оціночна. Ці частини присутні на всіх заняттях, але характер і тривалість кожної з них змінюється залежно від цілей, програмного змісту занять, рівня підготовки дітей.

3. Свята та розваги. Однією з форм розвитку координації рухів дітей є свята. Вони підрозділяються на концерти, театралізовані дійства, спектаклі, фольклорні свята на основі народних традицій, комплексні заняття, екскурсії з виступами дітей, тематичні заняття, ранки [20, с. 54].

На думку А.Буреніної, С.Мерзлякової, Т. Тютюнникова і ін., в практиці сучасних ЗДО існує чотири форми організації дитячих ранків, які відрізняються як за побудовою, так і за методикою підготовки та проведення [15, с. 54].

Перша форма характеризується ігровою ідеєю, стосується вмісту свята, що розгортається в певному сюжеті.

Друга форма – найбільш популярна в даний час – «концерт самодіяльності», що демонструє «таланти», індивідуальні можливості юних артистів.

Третя форма – «театралізована вистава», в основі якої – гра-драматизація за мотивами авторської, народної казки або вигаданого сюжету. На відміну від першої форми, де головне – сюрприз і імпровізація, гра-драматизація виростає з репетицій, які треба розуміти не як «повторення вивченого», а як «пошук дій і взаємодій», «входження в образ».

І, нарешті, четверта форма організації свят, будується на основі фольклорних свят і підпорядковується культурно-історичним традиціям. Зміст найбільш типових з них (Масниця, Різдво, Святки) розкрито в численних публікаціях. При підготовці таких ранків важливо не спотворити зміст фольклорних свят і підібрати відповідний репертуар. Кращими джерелами репертуару, на думку А. Буреніної, С. Мерзлякової і Т. Тютюнникова, є матеріали, підготовлені спеціалістами етнографами і мистецтвознавцями (Г. Науменко, Н. Шангіної і ін.).

Можна відзначити, що в роботі педагога-хореографа на заняттях ритмікою можна використовувати різноманітні елементи всіх сучасних напрямків ритмічних занять. Це підвищує інтерес дітей до занять, розвиває фантазію і творчі здібності, вдосконалює координацію руху дитини. У всіх вправах важливо правильно і конкретно ставити перед дитиною завдання і домагатися її виконання, не доставляючи зайвої нервової напруги. При побудові заняття по ритміці важливо використовувати загально-розвиваючі вправи (плавні, ритмічні, швидкі і повільні) вправи на гнучкість (різноманітні поєднань руху рук, ніг і корпусу), вправи під музику з прискоренням темпу і різкою зміною темпу, вправи на розслаблення м'язів (присідання, стрибки, махи ногами) [13, с. 45].

Постійні заняття ритмікою в дитячому садку допомагають підвищенню ефективності фізичного розвитку дітей, поліпшення їх постави, зміцненню м'язів і зв'язок, вдосконалення руху. Поступово все починають легше і граціозніше рухатися, стають розкутими, набувають свободу, координацію, виразність рухів. Все це вимагає відомих зусиль, але і приносить велику радість, задовольняючи потребу в естетичних переживаннях і враженнях. При організації роботи по ритміці в дитячому саду необхідно спиратися на такі принципи діяльності, як систематичність, поступовість і послідовність.

Ритм в музично-ритмічному русі, як широке поняття, включає вдосконалення і чергування музичних образів в невеликих побудовах, будова твору, темпові, динамічні, реєстрові, метроритмічні співвідношення. Це дозволяє в процесі занять ритмікою навчити дітей краще сприймати музику і відтворювати в русі музично-ритмічної основи твору [11, с. 43].

Мала рухливість відбивається на функціонуванні багатьох систем організму дитини, особливо на серцево-судинній і руховій. При тривалому сидінні за партою або навчальним столом дихання стає менш глибоким, обмін речовин знижується, відбувається застій крові в нижніх кінцівках, що веде до зниження працездатності всього організму, і особливо, мозку: знижується увага, послаблюється пам'ять, порушується координація рухів.

Ритміка грає важливу роль у формуванні координації рухів у дітей дошкільного віку в дитячому садку. До занять ритмікою рекомендується приступати з самого раннього віку. Діти рухливі, вони яскравіше і емоційніше сприймають музику через рух, вона пробуджує у них світлі і радісні почуття. Дитина отримує величезне задоволення від вільних і легких рухів, від поєднання музики з пластикою тіла, підвищується життєвий тонус [15, с. 43].

Прообраз навколишнього світу трансформується через уяву, базуючись на досвіді дитини, який шукає найбільш співзвучні, імпровізуючі прийоми і виразні засоби (жести, пози, рухи, пантоміма і т.д.). Асоціативна хореографія покликана на основі поліхудожнього підходу розвивати і виховувати дитину через рух за допомогою інтегрованих властивостей хореографії та їх комплексної взаємодії з іншими видами художньої діяльності, спрямованих на формування хореографічних умінь дошкільнят [22, с. 3].

Застосування хореографічного портфоліо передбачає: створення ситуації успіху, підвищення самооцінки і впевненості у власних можливостях, максимальне розкриття індивідуальних можливостей кожної дитини, розвиток пізнавальних інтересів дошкільників, формування установки на творчу діяльність, розвиток мотивації подальшого творчого зростання, набуття навичок рефлексії, формування вміння аналізувати власні інтереси, схильності, потреби і співвідносити їх з наявними можливостями стимулювання тремление до самовдосконалення [4, с. 54].

Отже, хореографічне мистецтво, будучи за своєю природою синтетичним видом мистецтва, тісно пов'язане з музикою (супровід), літературою (сюжетна основа), декоративно-прикладним мистецтвом (костюм, декорації, реквізит), а педагогічні умови знаходяться в тісній єдності і взаємозв'язку між собою, забезпечують успішність здійснення процесу становлення хореографічних умінь у дітей дошкільного віку, що характеризує становленням ініціативної, творчої, активної особистості.

### **1.3. Вікові особливості дітей дошкільного віку щодо хореографічної діяльності в закладі дошкільної освіти**

Дошкільний вік – великий і відповідальний етап психічного розвитку дитини, у вітчизняній періодизації займає місце між раннім і молодшим шкільним віками – від 3 до 6-7 років. В цей період бурхливо і

стрімко розвиваються всі сторони психіки дитини: формуються основи особистості, удосконалюються емоційна і когнітивна сфери, що багато в чому визначає поведінку дошкільників. Щоб правильно взаємодіяти з дитиною, грамотно навчати і виховувати, необхідно знати його психологічні особливості. А для цього потрібно володіти спеціальними інструментами оцінки особистості [24, с. 190].

Дошкільне дитинство психологи визначають як період першопочаткового складання особистості, розвитку активності як чинника пізнання, засвоєння морального досвіду. Такі вікові особливості, як емоційна чутливість, допитливість, здатність до наслідування, вразливість, створюють сприятливі умови для формування особистості як суб'єкта моральних ставлень. Важливим завданням є виховання культури людських стосунків, прищеплення навичок взаємної поваги у спілкуванні та спільній діяльності, уміння дотримуватися простих норм співжиття, керуватися соціально значущими цінностями [3, с. 43].

Впродовж дошкільного віку формується здатність правильно орієнтуватися на можливе ставлення дорослого до дитини, виявляється прагнення відповідати вимогам дорослих людей, бути визнаними ними. Як наголошують психологи, претендуючи на визнання з боку дорослого, дитина прагне підтвердити свою потребу цього визнання. Крім того, до старшого дошкільного віку здійснюється розвиток свідомого ставлення до своїх прав і обов'язків, формується інтерес до нової соціальної інформації та бажання спів діяти з іншими людьми на засадах моральних цінностей. Метою виховання є формування у дітей здатності виділення себе як носія гуманного ставлення до світу. Центральним моментом у вихованні людяності є ціннісний підхід. У його основі лежить позитивна спрямованість на людину, усвідомлення її цінності проявів людини, поцінування індивідуальності кожного [7, с. 34].

Крім того, до дошкільного віку здійснюється розвиток свідомого ставлення до своїх прав і обов'язків, формується інтерес до нової соціальної інформації та бажання спів діяти з іншими людьми на засадах моральних цінностей. Метою виховання є формування у дітей здатності виділення себе як носія гуманного ставлення до світу. Центральним моментом у вихованні людяності є ціннісний підхід. У його основі лежить позитивна спрямованість на людину, усвідомлення її цінності проявів людини, поцінування індивідуальності кожного [14, с. 34].

Дошкільна освіта, будучи першоосновою соціокультурного становлення особистості дитини, з змістовної сторони життєдіяльності дітей включає сукупність освітніх областей, які забезпечують різнобічний розвиток дітей з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей. Базовим компонентом освітнього процесу, спрямованим на формування естетичних почуттів дитини до реального світу і розвиваючу художньо-практичну та творчу діяльність дітей є формування художньо-естетичної культури дитини.

Загальна риса танцювальної музики – визначеність і повторність ритмів, виразне акцентування сильних часток, виразність їх вираження. Освоєння будь-яких видів танців пов'язано з певним тренуванням тіла. Тому навчання передбачає спеціальні тренувальні заняття, побудовані на основних хореографічних положеннях, позиціях і елементах. Систематичні заняття танцем пропорційно розвивають фігуру, сприяють усуненню ряду фізичних недоліків, виробляють правильну і красиву поставу, надають зовнішньому вигляду людини, зібраність, елегантність. етичне виховання. Заняття хореографією органічно пов'язані з засвоєнням норм етики, немислимі без вироблення високої культури спілкування між людьми. Витримка, бездоганна ввічливість, почуття міри, простота, скромність, увагу до оточуючих, їх настрою, доброзичливість, привітність – ось ті риси, які виховуються у дітей в процесі занять танцем і стають невід'ємними в повсякденному житті.



Так заняття танцем допомагають виховувати характер людини. художественноестетического розвитку і освіти.

Через активне сприйняття прекрасного в процесі власної творчої діяльності йде освоєння нових соціальних, моральних цінностей. Хореографія грає важливу роль у вихованні дітей і молоді. Це пов'язано з багатогранністю танцю, який поєднує в собі засоби [6, с. 32]:

- музичного;
- пластичного;
- спортивно-фізичного;
- етичного;
- художньо-естетичного розвитку.

Звичайно, в процесі навчання всі ці засоби взаємопов'язані, взаємообумовлені. Музика створює емоційну основу, визначає характер танцю, його розвиток. Зв'язок музики і жесту, музики і руху органічна для природи людини. Сприйняття музики в танці активне, воно викликає дію танцювальну, тобто обумовлене тією чи іншою хореографічною подібною формою, організованою в часі і просторі. Музикально-пластичне виховання вчить слухати і розуміти образну мову музики, розбиратися в основних формах і виразних засобах, легко і невимушено рухатися в ритмі певної музики, отримувати задоволення від її краси. Безумовно, якість музичного твору, характер виконання мають першорядне значення [8, с. 44].

Оскільки навчальний процес протікає в колективі і носить колективний характер, заняття танцем розвивають почуття відповідальності перед товаришами, вміння рахуватися з їх інтересами. Хореографія є засобом фізичного та естетичного виховання, виховання творчого начала в людині. Як і будь-яке мистецтво, хореографія приносить глибоке естетичне задоволення. Для хореографічного мистецтва краса і досконалість форми нерозривно пов'язані з красою

внутрішнього змісту танцю. У цій єдності полягає сила виховного впливу. Виконання будь-якого танцю несе в собі елементи творчості.

Педагог-хореограф повинен враховувати існуючі в колективі реальні відносини між вихованцями. У самих цих відносинах, якщо навіть вони складаються, не залежно від нас, багато що може бути з успіхом використана в виховному плані. Оптимізація цього процесу пов'язана з вдосконаленням змісту і структури хореографічної діяльності дітей в колективі, зі спеціальною організацією їх колективного спілкування як особливого виду діяльності, з цілеспрямованим вихованням у дитини культури особистісного сприйняття один одного, з організацією індивідуальної допомоги в процесі навчання, саморегуляції поведінки і соціально корисного самоствердження в колективі [11, с. 32].

Сутність виховного механізму, пов'язаного з взаємодією дітей між собою, полягає в тому, що цей механізм, як і перший, виникає і діє тільки тоді, коли є діяльність. Колективна і ретельно організована діяльність в хореографічному колективі створює передумови для формування відносин ділового співробітництва та відповідальності.

Якщо для формування дитячого колективу, основного інструменту виховання, педагог може організувати активну взаємодію дітей з довкіллям через хореографічну діяльність, то при організації колективної діяльності йому необхідно професійно грамотно використовувати спілкування дітей між собою. Процес включення дитини в систему колективних відносин, неоднозначний, нерідко суперечливий. Діти, майбутні члени колективу відрізняються один від одного станом здоров'я, зовнішністю, рисами характеру, ступенем товарищескості, знаннями, вміннями і багатьма іншими якостями. Тому вони по-різному входять в систему колективних відносин, викликають неоднакову реакцію з боку товаришів, надають зворотний вплив на колектив [12, с. 43].

Перший рік навчання в хореографічному колективі особливо важкий для дитини: змінюється звичний уклад його життя, він звикає до нових соціальних умов, нової діяльності, незнайомим дорослим і одноліткам. Спостереження за групами докільників показали, що соціально-психологічна адаптація відбувається по-різному: у значної частини дітей (50-60%) – протягом двох-трьох місяців навчання; іншим дітям (близько 30%) потрібно більше часу для звикання.

Хореографія – мистецтво синтетичне. У ньому музика оживає в русі, набуває дотичної форми, а рухи стають надзвичайно чутливими. Мальовничість і графічність поз та положень танцюристів, барвистість костюмів поєднують хореографію із живописом і скульптурою. Акторська майстерність танцівників, у свою чергу, перетворює танець у красиве театральне дійство. Все це комплексно дозволяє використовувати хореографію як ефективний засіб гармонійного естетичного виховання дошкільників. Доказом цього є, хоча б, те, що навчання мистецтву танцю відбувається паралельно із музичним вихованням, коли діти вчаться розуміти, слухати і чути музику, органічно поєднувати в єдине ціле рухи і музику. Та й, окрім розвитку специфічно музичних якостей, танець дає можливість дітям фізично розвиватися. Це питання стає дедалі актуальнішим в умовах існуючої ситуації зі станом здоров'я підростаючого покоління.

Хореографія також сприяє виробленню в дітей правильної постави, впевненої легкої ходи, спритності та витонченості рухів. Тренування найтонших рухових навичок, що відбувається у процесі навчання хореографії, пов'язане із мобілізацією багатьох фізіологічних функцій людського організму: кровообігу, дихання, нервово – м'язової діяльності тощо. А розуміння фізичних можливостей свого тіла, як відомо, сприяє вихованню впевненості у собі, запобігає появі різних психологічних комплексів [4, с. 32].

Таким чином, підсумовуючи усе вищезазначене, можемо зробити наступні висновки [1, с. 63]:

- гармонійний розвиток особистості, її емоційно-чуттєвої сфери ще з часів давньогрецької цивілізації пов'язували із танцювальною творчістю;

- у суспільстві зростає потреба в наявності високоінтелектуальних творчих особистостей, здатних самотійно вирішувати складні питання, приймати нестандартні рішення і втілювати їх у життя;

- найбільший інтерес у гармонійному розвитку засобами хореографії становлять дошкільники, адже саме у їхньому віці закладається основа особистості, відбувається орієнтація на розвиток духовності, самореалізації, самовираження і формуються світовідчуття, необхідні у подальшому житті;

- художнє виховання дошкільників є цілісною системою «вчитель-учень-батьки», взаємодія цієї системи – важлива умова розвитку художньо-творчих і хореографічних здібностей дошкільників;

- хореографічне мистецтво є одним із ефективних засобів усебічного розвитку дошкільників;

- продуктивність гармонійного художнього виховання дітей засобами хореографії обумовлена її синтезуючим характером, що поєднує в собі музику, ритміку, образотворче мистецтво, театр і пластику рухів;

- саме хореографічне мистецтво найуспішніше реалізує розвиток зорових, слухових і рухових форм чуттєвого й емоційного сприйняття світу, знімає розумову втому і дає додатковий імпульс для інтелектуальної діяльності;

- відтворення дошкільниками пластичних рухів, змістовно наповнених думками, емоціями, почуттями, сприятиме активізації зв'язків між їх внутрішнім станом і фізичними проявами;

- хореографічна творчість сприяє підвищенню в дітей рівня емоційно-чуттєвого розвитку, естетичних уявлень, понять, естетичної культури, творчого потенціалу, закладає основи знань світового мистецтва [1, с. 64].

Отже, пізнавши красу в процесі творчості, людина глибше відчуває прекрасне у всіх його проявах: мистецтві, житті. Художній смак стає більш тонким, естетичні оцінки життя та мистецтва – більш зрілими. З усього вищевикладеного можна зробити висновок, що танець виступає засобом масового спілкування людей, дає можливість змістовно провести час, познайомитися, подружитися.

## РОЗДІЛ 2

### ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПРОЦЕСІ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

#### 2.1. Обґрунтування педагогічних умов щодо естетичного виховання дошкільників у процесі хореографічної діяльності

В освітньому процесі навчання на заняттях хореографією у дітей старшого дошкільного віку розвивається координація рухів, що сприяє швидшому розвитку розумових процесів дитини. Розучування танцювальних комбінацій вимагає від дитини осмислення, запам'ятовування послідовності рухів, уваги, зібраності, вміння точно виконувати поставлені завдання у виконанні комбінацій, танцювальних композицій. Заняття хореографією допомагають формуванню у дітей моральних і духовних якостей, як почуття дружби і поваги до дітей по групі – виховується через парні і колективні танці; почуття поваги до педагогів, батьків, глядачів – виховується через вітальний і прощальний уклін; розвиток навичок культури охайності, акуратності в одязі, взутті і зачісці – виховується через спеціальний хореографічний одяг, взуття та зачіску; дисциплінованість і відповідальність в поведінці до всіх учасників навчального процесу.

Хореографічне мистецтво включає в себе завдання фізичного виховання і сприяє зміцненню здоров'я дітей, об'єднує фізичне виховання з моральним і естетичним (виховання наполегливості, дисциплінованості, колективізму, почуття дружби, навичок культурної поведінки і т.д.).

Естетичне виховання через танець сприяє розвитку в дитині художніх і моральних якостей, творчих здібностей через розвиток емоційно-образного мислення; музичного смаку через танець з використанням класичних, народних, естрадних і дитячих музичних творів; естетичного смаку, любові до всього прекрасного – через

слухання музики, перегляди балету, вистави, концерту; формування толерантності та поваги до різних національностей і національних традицій через різні народні танці [20, с. 43].

Виявлення комплексу педагогічних умов реалізації практикоорієнтовної моделі становлення хореографічних умінь у дітей старшого дошкільного віку зорієнтоване на вимоги, що пред'являються сучасним суспільством до дошкільної освіти, тенденції зміни змісту дошкільної освіти в цілому, результати виявленої специфіки становлення хореографічних умінь у дітей дошкільного віку, результати констатуючого етапу проведення дослідно-пошукової роботи.

Існує наступний комплекс педагогічних умов:

- врахування специфіки і різноманітності типів хореографічних занять;
- використання танцювального репертуару, заснованого на сюжетно-ігровому і образному принципі з урахуванням його художньо-виховної цінності, захопливості, доступності та відповідності віковим і гендерним особливостям;
- використання рухів різних напрямів хореографічного мистецтва (класичного, народного, історико-побутового, бального та сучасного танцю) для формування хореографічних умінь дошкільнят;
- використання системного застосування асоціативної хореографії;
- застосування хореографічного портфоліо як альтернативного способу оцінки хореографічних досягнень дошкільнят.

Розглянемо сутність комплексу педагогічних умов.

Врахування специфіки і різноманітності типів хореографічних занять. Основною формою організації дитячої танцювальної діяльності є хореографічне заняття (урок).

Хореографічне заняття – відрізок навчального процесу, або часу, який може бути організований в хореографічному класі, де протягом 2535 хвилин відбувається вивчення музично-ритмічного матеріалу, тренувальних допоміжних вправ, елементів хореографічної абетки, закріплення музично-ритмічного матеріалу в грі, музикально танцювальні імпровізації і т.п.

Типи хореографічних занять розділяються за:

1) хореографічним напрямком: урок класичного танцю; урок народного танцю; урок історико-побутового танцю; урок бального танцю; урок сучасного танцю; комбінований урок;

2) чисельним складом: групове заняття; малогруппове заняття; індивідуальне заняття;

3) за віком старших дошкільників: 5 -6 років; 6-7 років;

4) гендерним принципом: заняття для хлопчиків; заняття для дівчаток; змішане заняття;

5) за організаційним принципом (традиційні заняття): водно-ознайомлювальне заняття; навчальне заняття; відкрите (показове); контрольне (заклучне заняття);

6) за особливостями фізичного розвитку: для дітей без відхилень у розвитку; для дітей із запізнiлим розвитком; для дітей з порушенням зору; для дітей з порушенням слуху;

7) за принципом домінантності: тренінгове (технологічне); корегуюче (корекційне); музично-ритмічне; творче; естетичне; комбіноване; інтегроване;

8) за формою: ігрові; сюжетні.

В процесі оцінки використовуються рівні: високий, низький, середній. Музикальність – здатність сприймати і передавати в русі образ і основні засоби виразності, змінювати рухи відповідно до фраз, темпа і ритма. Оцінюється відповідність виконання рухів музиці (в процесі самостійного виконання – без показу педагога). Для кожного віку



педагог визначає різні критерії музикальності відповідно до середніх вікових показників розвитку дитини, орієнтуючись на обсяг умінь.

Приклад оцінки дітей дошкільного віку:

- високий – вміння передавати характер мелодії, самостійно починати і закінчувати рух разом з музикою, змінювати рухи на кожну частину музики;

- середній – в рухах виражається загальний характер музики, темп; початок і кінець музичного твору збігаються не завжди;

- низький – рухи не відображають характер музики і не збігаються з темпом, ритмом, а також з початком і кінцем твору.

Емоційність – виразність міміки і пантоміміки, вміння передавати в міміці, позі, жестах різноманітну гаму почуттів виходячи з музики і змісту композиції (страх, радість, здивування, настороженість, захват, тривогу і т.д.), вміння висловити свої почуття не тільки в русі, але і в слові. Емоційні діти часто підспівують під час руху. У неемоційних дітей міміка бідна, рухи невиразні. Оцінюється цей показник за зовнішніми проявами (високий низький). При підрахунку підсумків цей параметр не враховується в середньому показнику [30, с. 43].

Творчі прояви – вміння імпровізувати під знайому і незнайому музику на основі освоєних на заняттях рухів, а також придумувати власні, оригінальні «па». Оцінка конкретизується залежно від віку і навченості дитини. творча обдарованість проявляється в особливій виразності рухів, нестандартності пластичних засобів і захопленості дитини самим процесом руху під музику [28, с. 4].

Увага – здатність не відволікатися від музики і процесу руху.

- високий – якщо дитина правильно виконує ритмічну композицію від початку до кінця самостійно.

- середній – якщо виконує з деякими підказками.

- низький – в разі великих труднощів у виконанні композиції через неуважність.

Пам'ять – здатність запам'ятовувати музику і рухи. В даному виді діяльності проявляються різноманітні види пам'яті: музична, рухова, зорова. Як правило, дітям необхідно 6-8 повторень композиції разом з педагогом для запам'ятовування послідовності вправ. Це можна оцінити, як високий рівень. Якщо дитина запам'ятовує з 3-5 виконань по показу, то це середній рівень розвитку пам'яті. Нездатність запам'ятати послідовність рухів або потреба у великій кількості повторень (понад 10 разів) низький рівень.

Координація, спритність рухів – точність, спритність рухів, координація рук і ніг при виконанні вправ (в ходьбі, загальнорозвиваючих і танцювальних рухах); правильне поєднання рухів рук і ніг при ходьбі (а також і в інших загальнорозвиваючих видах рухів) [25, с. 43].

Гнучкість, пластичність – м'якість, плавність і музикальність рухів рук, рухливість суглобів, гнучкість хребта, що дозволяють виконувати нескладні акробатичні вправи (рибка, напівшпагаті).

Таким чином, хореографія – це синтетичний вид діяльності, в основі якого лежить музика, а руху висловлюють музичний образ і конкретизують основні засоби музичної виразності. Тому заняття хореографією, як невід'ємна частина естетичного виховання дітей дошкільного віку, перш за все, спрямовані на розвиток музикальності. Отже, музикальність буде, є одним з критеріїв естетичного виховання дошкільнят. Цей критерій виражається наступними показниками [14, с. 34]:

- емоційна чуйність (вербальна і рухова);
- вміння висловлювати в русі характер музики;
- здатність розрізняти жанр музичного твору і висловлювати це у відповідних танцювальних рухах.

Безсумнівно, що заняття хореографією ведуть за собою розвиток рухових якостей і умінь (хореографічні навички), розвиток здатності

передавати в танці музичний образ, використовуючи певні види рухів. Тому рухові якості і вміння (хореографічні навички) є наступним критерієм естетичного виховання дошкільників. Даним критерієм відповідають такі показники [15, с. 43]:

- різні види ходьби;
- різні види бігу;
- різні стрибкові рухи;
- імітаційні рухи;
- танцювальні рухи;
- вміння орієнтуватися в просторі.

Таким чином, розвиток творчих здібностей може бути ще одним критерієм естетичного виховання дошкільнят. Його визначають такі параметри [17, с. 54]:

- вміння складати нескладні танцювальні рухи і їх комбінації;
- вміння виконувати знайомі рухи в ігрових ситуаціях й імпровізаціях;
- розвиток уяви, фантазії, вміння знаходити свої, оригінальні рухи для вираження характеру музики;
- вміння оцінювати свої творчі прояви і давати оцінку іншим дітям.

Заняття хореографією збагачують знання дітей новими поняттями і спеціальною термінологією, які долучають їх до мистецтва хореографії, і дозволяють дітям відчувати себе частиною особливого танцювального світу. Отже, пізнання в галузі хореографічного мистецтва – це критерій естетичного виховання дошкільників. Цей критерій виражається наступними показниками [7, с. 15]:

- знання спеціальної термінології певних хореографічних позицій і рухів;

- знання з області історії танцю (назви танців, країна походження, особливості костюма);
- знання з області видів хореографічного мистецтва (балет, народний танець, бальний танець, сучасний танець, спортивний танець і т.д.).

Отже, в основі хореографічних занять з дітьми дошкільного віку лежить безпосередній інтерес дитини до самого процесу руху під музику, його позитивного ставлення до таких занять, які викликають радісне почуття успіху, руху вперед, прояв творчого початку, вираженого в танцювальній імпровізації під музику. Тому інтерес до хореографічного мистецтва теж є критерієм естетичного виховання. Цей критерій виражається наступними показниками: бажання займатися хореографією; застосування отриманих знань, умінь і навичок в повсякденному житті.

## **2.2. Організація, зміст та результати впровадження методики дослідження**

Дослідження проводилося на базі - . Херсонського закладу дошкільної освіти №10 санаторного типу Херсонської міської ради У ньому взяли участь 16 дітей старшого дошкільного віку

Для визначення естетичного рівня засобами хореографії дошкільників був проведений констатувальний етап, мета якого: вивчити початковий естетичний рівень дошкільників.

В ході констатувального етапу дослідно-пошукової роботи вирішувалися наступні завдання:

1. Визначити критерії та показники для оцінки естетичного рівня дітей дошкільного віку засобами хореографії.
2. Дати характеристику естетичного рівня дітей дошкільного віку - високий, середній, низький.

3. Підібрати методи для оцінки естетичного рівня дітей дошкільного віку засобами хореографії.

Для дослідження була взята група дітей дошкільного віку. На початковому етапі була дана оцінка їх музично-ритмічних здібностей.

Ми виділили наступні критерії естетичного виховання дітей дошкільного віку за засобами хореографії, для зручності ми позначили їх символами:

1. музикальність;
2. рухові якості і вміння (хореографічні навички);
3. розвиток хореографічно-творчих здібностей;
4. пізнання в області хореографічного мистецтва;
5. інтерес до хореографічного мистецтва.

Спираючись, на виділені критерії художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами хореографії нами було проведено вивчення вихідного рівня художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Вивчення рівня естетичного виховання дітей дошкільного віку на основі виділених критеріїв, проходило в процесі виконання дітьми певних завдань, які були побудовані в ігровій формі, з використанням методу спостереження. Так само була проведена бесіда з дітьми на предмет пізнання й інтересу в області «хореографія». Для вивчення вихідного рівня естетичного виховання дітей дошкільного віку ми використовували такі ігрові завдання: ігрове завдання «Розминка»; ігрове завдання-імпровізація «Змалюй музику»; ігрове завдання «Загадки»; бесіда.

Кожен з критеріїв, в свою чергу, ділиться на три рівні, відповідних ступеня їх освоєння – високий, середній і низький. кожному рівню відповідають свої показники, які дозволяють визначити ступінь освоєння критерію.

1. Критерій «Музичність».

Високий рівень – яскрава емоційна чуйність (вербальна і рухова), вміє висловлювати в русі характер музики і її настрої, передаючи як контрасти, так і відтінки настроїв в редакції; вміє розрізняти і передавати в русі основні засоби музичної виразності (Темп, динаміку, регістр, метроритм, форму музичного твору); вміє добре розрізняти жанр музичного твору (вальс, полька, менует, сучасний танець, марш і т.д.) і висловлює це у відповідних танцювальних рухах.

Середній рівень – емоційна чуйність, що вимагає систематичних спонукань педагога. Висловлює в русі характер музики і її настрої за допомогою і показі педагога. Розрізняє деякі жанр музичного твору (марш, полька, танцювальна).

Низький рівень – музика не викликає емоційного відгуку. уявна самостійність дій, часті відволікання. Повна бездіяльність при труднощі. Чи не знає і не розрізняє жанри музичних творів.

2. Критерій «Рухові якості та вміння (хореографічні навички)» (K2);

Високий рівень – володіє різними видами ходьби (бадьора, спокійна, на полупальцах, на носках, на п'ятах, пружним, що тупає кроком, «з каблучка», вперед і назад (спиною), з високим підніманням коліна (високий крок) і т.д.); різними видами бігу (легкий, ритмічний, передає різний спосіб, а також високий, широкий, гострий, пружний, з захлестом гомілки, біг на прямих ногах); різними стрибковими руху (на одній, на двох ногах разом і з різними варіаціями, з просуванням вперед, різні види галопу (прямий, бічний), поскок «легкий» і «сильний» і т.д.); вміє самостійно передавати в різні образи і настрої в імітаційних рухах; легко самостійно виконує різні танцювальні рухи; вільно орієнтується в просторі.

Середній рівень – володіє деякими видами ходьби (бадьора, на полупальцах, на п'ятах, з високим підніманням коліна (високий крок); деякими видами бігу (легкий, з захлестом гомілки, біг на прямих ногах);

деякими стрибковими руху (на одній, на двох ногах разом з просуванням вперед, бічний галоп, підскоки); передає в різні образи і настрою в імітаційних рухах за допомогою педагога; виконує різні танцювальні рухи по показу педагога і інших дітей; орієнтується в просторі.

Низький рівень – все рухові вправи (ходьба, біг, стрибкові руху) виконує тільки після показу педагога, не може передати різні образи і настрої в імітаційних рухах навіть за допомогою педагога; насилу виконує танцювальні рухи після показу педагога; погано орієнтується в просторі.

### 3. Критерій «Розвиток хореографічно-творчих здібностей».

Високий рівень – пише нескладні танцювальні рухи і їх комбінації; із задоволенням використовує знайомі руху в ігрових ситуаціях і імпрровізаціях; придумує свої, оригінальні руху для вираження характеру музики; адекватно оцінює свої творчі прояви і дає справедливу оцінку іншим дітям.

Середній рівень – використовує знайомі руху в ігрових ситуаціях і імпрровізаціях після підказки педагога; за допомогою педагога придумує рухатися для вираження характеру музики; може оцінити свої творчі прояви та успіхи інших дітей.

Низький рівень – використовує прості руху в ігрових ситуаціях, що не бере участь в імпрровізаціях; відчуває труднощі з вигадуванням руху для вираження характеру музики; не може оцінити свої творчі прояви і успіхи інших дітей.

### 4. Критерій «Пізнання в області хореографічного мистецтва»;

Високий рівень – володіє спеціальною термінологією певних хореографічних позицій і рухів (позиції ніг, позиції рук (*port de bras* [Пір Де бра]), *arabesque* [арабеск] (ластівка), *battement* [па] (мах ногою), *glisser* [гліссе] (ковзний приставних крок в сторону), *plié* [пліє] (Присідання), *demi plié* [Демі пліє] (невелике присідання ( «пружинка»), *grand plié* [гранд пліє] (глибоке присідання з відривом п'ят від підлоги),

parter [Партер] (термін, який вказує на те, що рух виконується на підлозі), reverence [реверанс] (уклін) і т.д.); знає назви танців, країну походження, особливості костюма; має знання з області видів хореографічного мистецтва (балет, народний танець, бальний танець, сучасний танець, спортивний танець і т.д.).

Середній рівень – називає і виконує певні хореографічні позиції і руху за допомогою спеціальної термінології після підказки педагога; знає назви деяких танців і особливості костюма, не знає країну походження танцю; називає види хореографічного мистецтва (Балет, народний танець, бальний танець, сучасний танець, спортивний танець і т.д.) після підказки педагога.

Низький рівень – не володіє спеціальною термінологією певних хореографічних позицій і рухів, не виконує хореографічні позиції і руху навіть після показу педагога; не знає назви танців і особливостей костюма, не знає країну походження танцю; не знає видів хореографічного мистецтва.

#### 5. Критерій «Інтерес до хореографічного мистецтва».

Високий рівень – проявляє велике бажання займатися хореографією; з задоволенням застосовують набуті знання, вміння та навички в самостійних іграх, повсякденному житті.

Середній рівень – проявляє бажання займатися хореографією; намагається застосовувати отримані знання, вміння і навички в самостійних іграх.

Низький рівень – не проявляє бажання займатися хореографією. Загальні результати вивчення рівня естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами хореографії представлені в таблиці 2.1.

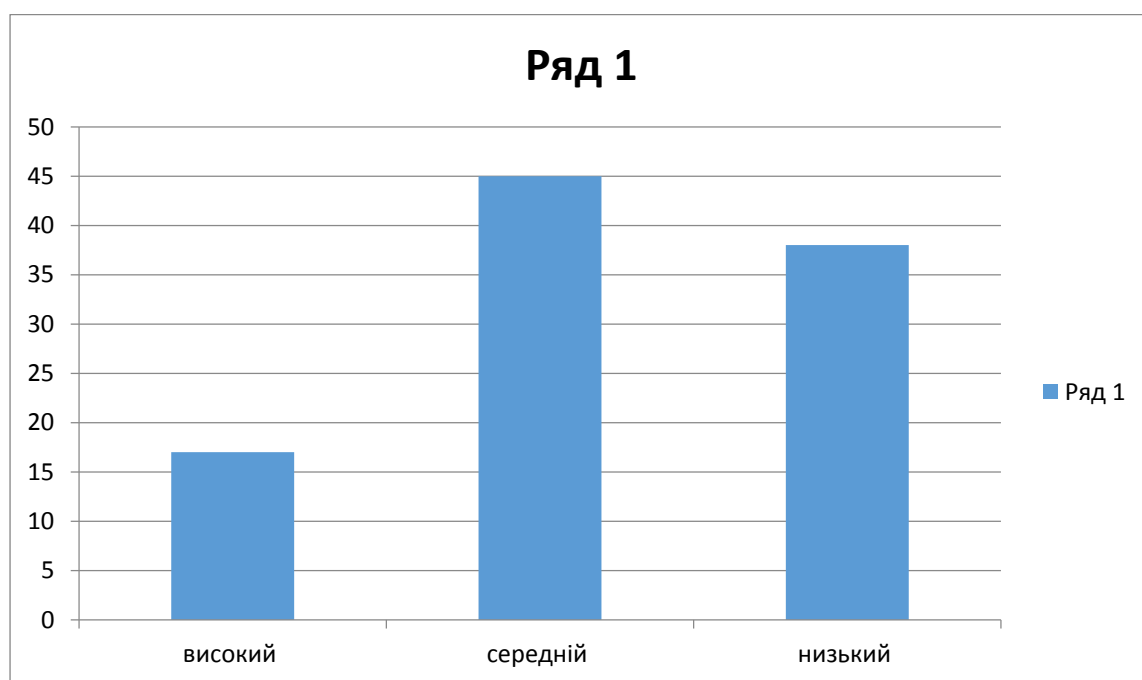
*Таблиця 2.1.*

#### **Рівень естетичного виховання дітей дошкільного віку**

Критерії	Високий	Середній	Низький
----------	---------	----------	---------



Музикальність	4 25%	9 56%	3 19%
Рухові якості	4 25%	8 50%	4 25%
Розвиток хореографічно-творчих здібностей	2 12»	4 25%	10 63%
Пізнання в галузі хореографічного мистецтва	2 12%	3 19%	11 69%
Інтерес до хореографічного мистецтва	2 12%	12 76%	2 12%
Середнє значення	17%	45%	38%



**Діаграма 2.1. Рівень естетичного виховання дітей дошкільного віку**

Аналіз результатів вивчення вихідного рівня естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами хореографії:

1. Більшість дітей обох груп емоційно відгукуються на музику, з задоволенням імпровізують під неї, однак рухи в імпровізаціях скуті і основна маса дітей чекає підказки педагога. Багато вихованців вміють розрізнати деякі жанри музичного твору (марш, полька, танцювальна).

2. Велика частина дітей продемонструвала хореографічний навик в завданні пов'язаному з виконанням різних хореографічних рухів, однак якість виконання руху не знаходиться на належному рівні. Багато вихованців добре орієнтуються в просторі.

3. Основна маса дітей використовує прості рухи в ігрових ситуаціях і не бере участі в танцювальних імпрровізаціях, так як відчують себе скутими або просто незнайомі з подібним видом діяльності. Багато хто відчуває труднощі з вигаданням руху для вираження характеру музики. Для дітей виявилось дуже складним оцінити свої творчі прояви та успіхи інших дітей.

4. Велика частина дошкільнят не володіє спеціальною термінологією певних хореографічних позицій і рухів, не виконують хореографічні позиції і руху навіть після показу педагога. Лише кілька дітей змогли назвати деякі хореографічні рухи за допомогою спеціальної термінології і види хореографічного мистецтва – ці діти відвідують додаткові заняття.

5. Багато дітей не знають назви танців, способів їх виконання і особливостей костюма.

6. Діти проявляють інтерес до хореографічного мистецтва, виявляють бажання танцювати і рухатися під музику.

Таким чином, за даними дослідження більшість діти показали середній рівень естетичного виховання.

## **2.2. Методичні рекомендації щодо естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами хореографії**

Заняття хореографією дозволяють поєднувати розвиток понятійного мислення з вдосконаленням образного. Цілі і завдання роботи педагога-хореографа полягають у подальшому розвитку координації і танцювальної виразності, вдосконаленні та ускладненні танцювальної техніки, формуванні почуття м'язового самоконтролю.

Діти цього віку вже здатні освоювати різні танцювальні напрямки. На уроках хореографії в цьому віці для педагога стає важливим виховання вольових якостей особистості, працьовитості, розвитку уважності і пам'яті.

Педагогу-хореографу важливо створити на уроці сприятливу емоційну атмосферу, комфортну, перш за все для психічного стану дитини. Важливо, щоб дитина навчилася правильно і спокійно сприймати зауваження та виправлення педагога, без яких не обійтися в процесі навчання [29, с. 32].

Форми діяльності педагога поступово переходять від ігрових до навчальних. Метод розвитку і вдосконалення рухових реакцій потрібно поєднувати з методом систематизованого художнього навчання. У дошкільному віці відбувається інтенсивний розвиток здібностей до просторового орієнтування, диференційованого м'язового відчуття, що дозволяє розучувати технічно більш складні рухи. Для процесу сприйняття необхідно періодичне і неодноразове повторення елементів і вправ для найбільш повного і точного їх запам'ятовування. У дошкільному віці діти починають освоювати класичний екзерсис, що вимагає від них особливої пильності, мобілізації всіх сил організму. Школа класичного танцю – система розумового і фізичного виховання, спрямована на досконале володіння танцювальною технікою [30, с. 43].

Оволодіння хореографічними вміннями і навичками в цьому віці вимагає від дітей свідомої роботи. Розвиваючи у дітей свідоме ставлення, корисно надавати їм можливість іноді змінюватися з педагогом місцями. Педагогу необхідно всіляко підтримувати інтерес до діяльності через стимулюючу мотивацію через перетворення мети певної діяльності в актуальну потребу дитини.

До основних напрямів діяльності педагога на заняттях хореографії з дітьми дошкільного віку можна віднести [34, с. 77]:

- виховувати звичку до вольових зусиль – наполегливість, витримку, наполегливість, даючи їм посильні завдання;
- реалізувати природну потребу дитини в русі, розвиваючи спритність, координацію, танцювальну виразність, поєднуючи статичні рухи з динамічними, активними комбінаціями;
- збільшувати обсяг і інтенсивність навантажень поступово;
- удосконалювати технічність, розвиваючи виворотність, силу ніг, крок, апломб, стрибок;
- розвивати свідоме ставлення до справи, дисциплінованість, самостійність;
- загострювати увагу на позитивних моментах, закріплювати стан успіху.

У плані виховної роботи з дітьми дошкільного віку добре діють бесіди із залученням фото та відео матеріалів, походи на балетні вистави, концерти професійних танцюристів. Спільні заходи і виступи з дітьми старшого віку допомагають засвоїти поняття «колектив», відчутти причетність колективної творчості. Оволодіння дітьми основами хореографічного мистецтва – тонка справа. Продуманий, цілеспрямований психолого-педагогічний підхід дозволить гармонійно і продуктивно розвивати особистість дитини, розкрити її творчий потенціал, реалізувати здібності і талант [31, с. 14].

При вивченні різних танцювальних поз, кроків, рухів педагогу потрібно широко використовувати метод аналогії з тваринним і рослинним світом, який активізує роботу правої півкулі головного мозку дитини, його просторово-образне мислення. Педагог вибудовує танцювальний міні-комплекс, заснований на імітації рухів і звичках звірів і птахів. Велике значення на уроках має музичний супровід. Музика повинна носити чіткий ритмічний характер і відповідати емоційному забарвленню конкретного руху. Для розвитку ритмічності хороший ефект мають вправи з яскраво виділеними ритмічними

акцентами, так звані хлопці, топи. Вони допомагають концентрувати увагу, об'єднати дітей, зняти зайве емоційне збудження [33, с. 27].

Для дітей дошкільного віку, перш за все, характерна надзвичайна рухливість. Вони потребують частішої зміни рухів, тривале збереження статистичного положення для них вкрай виснажливо. У той же час рухи дітей ще не організовані, погано координовані, запас рухових навичок у них не великий, вони потребують його поповнення і удосконалення. Увага дітей цього віку вкрай нестійка, вони легко відволікаються, їм важко тривалий час зосереджуватися на одному завданні. Вони легше сприймають конкретний матеріал, живий образ для них набагато ближче, ніж абстрактне поняття.

Методичну основу розучування танцювальних композицій з дітьми дошкільного віку складає комплекс методів і прийомів [38, с. 78]:

- емоційно й образно розповісти сюжет танцю педагогом, переказати і охарактеризувати танцювальні образи дітьми;
- застосовувати творчі завдання, які спрямовані на зацікавленість дитиною темою постановки (вигадати історію життя того чи іншого танцювального персонажа, скласти віршик про героїв танцю, перечитати оповідання або переглянути мультфільм, на основі якого створено сюжет майбутньої композиції або запозичені образи, намалювати майбутніх героїв танцю або вигадати костюми, в яких можуть танцювати герої тощо);
- прослуховувати й аналізувати музичне оформлення танцю;
- виразно показувати окремі рухи або танень в цілому, акцентуючи на основному типовому русі танцю;
- розучувати танець на основі співтворчості педагога зі всією групою або окремою дитиною, підтримувати дитячу ініціативу;
- використовувати творчі завдання і допоміжні прийоми (атрибути, елементи костюмів), що підсилюють сприйняття і створюють основу для перевтілення.

При обліку цих навчально-виховних завдань, найбільш підходящим для дітей дітьми дошкільного віку змістом занять з хореографії є вивчення дитячих, легких народних, масових і бальних танців, невелика навчальна підготовка, заняття ритмічним вправами і гімнастикою. Необхідно чергувати види роботи, пам'ятаючи про потребу цього віку, в частій зміні руху і про труднощі для них статистичних положень. Тривалість заняття не більше 60 хвилин і будується за наступною схемою.

Заняття починаються з організованого входу дітей в зал, побудованих по зростанню, маршем під музику. Бадьорі і чіткі звуки маршу, певний малюнок загального руху створюють у дітей бадьорий настрій і серйозне ставлення до майбутнього заняття. Після поклону діти утворюють коло і виконують прості порядкові і ритмічні вправи, привчають їх уважно слухати музику і ритмічно рухатися. Діти вчаться вчасно починати і закінчувати рухи, рухатися відповідно до змісту, характеру, швидкості, ритмічній будові музики. Ритмічні вправи будуються на природних рухах і дозволяють відпрацьовувати основні рухові навички – ходьбу, біг, стрибки [24, с. 14].

Підготовчі танцювальні вправи по класичній системі танцю, необхідні для правильного виконання танцювальних рухів, входять в кожне заняття. Вони даються в обмеженій кількості і невеликому дозуванні і виконуються на середині, без верстата. Ці вправи важкі для дітей дітьми дошкільного віку, через вимоги зберігати точну форму руху, а також з-за повільного темпу, в якому вони виконуються [38, с. 43].

Діти роблять підготовчі танцювальні вправи за показом керівника, причому їм неодноразово нагадується про необхідність правильного і точного виконання форми руху. Виконуючи стрибки, не слід робити одночасно всією групою. Виконуючи по черзі кожною лінією, легше простежити за кожною дитиною, а решта дітей, що стоять в інших

лініях, в цей час відпочинуть. Закінчивши підготовчі вправи, можна переходити до виконання танцювальних елементів, комбінацій, етюдів. Ця частина заняття займає 15-20 хвилин. Танцювальні елементи можуть виконуватися по колу (змінний хід, рух польки і т.д.) або ж в лініях, вперед, назад, по діагоналі.

Остання частина уроку, що займає решту часу, відводиться іграм, гімнастиці, танцям. Ігри будуються з введенням танцювальних рухів. Кожна гра має в своїй основі якусь навчальне завдання – музичне, гімнастичне або організує. Ігрова форма цих завдань задовольняє потребу дитини у вільному, самостійному виборі рухів, колективна форма ігор дозволяє ближче знайомитися зі своїми товаришами, привчає підкорятися загальним правилам гри. Ретельно підібрана музика допомагає дітям знайти вірний характер і ритм рухів.

При постановці танцю не потрібно йти по лінії найменшого опору і вибирати просто доступні дітям руху. В умовах гри вони знайомляться з мовою сценічного танцю. Сама умовність танцювальної мови сприймається дітьми як гра, що має правила. Дітям дається можливість самим назвати якості танцювального образу по лінії образотворчості, виразності і форми. Зміст образу в поєднанні його з умовною формою викликає комплексне відчуття дійсності (ланцюг рефлексів) і поступово стає такою ж природною, як поєднання слова і звуку в пісні. Звідси робляться подальші кроки, які поглиблюють і розширюють уявлення дітей про танцювальний образ і тих компонентів, з яких він складається [40, с. 128].

У дітей дошкільного віку сприйняття і мислення в основному носять конкретно-образний характер. Тому танець повинен бути пов'язаний не тільки з музикою, а й з художнім словом, малюнком, пантомімою. Організація практично на кожному уроці творчої діяльності в поєднанні з фізичною та розумовою працею, в процесі якої

діти могли б висловити свої враження, настрої, почуття, ставлення до чого-небудь, а також застосовувати отримані на уроках знання;

До кінця навчання діти дошкільного віку повинні вміти [21, с. 32]:

#### 1. Розвиток музикальності:

- проявляти інтерес і любов до музики в процесі спільних ігор, руху під музику з однолітками, педагогами та батьками;
- слухацький досвід – впізнавання знайомих танцювальних, маршових мелодій, народних і дитячих пісень, п'єс образотворчого характеру і вираз це в емоціях, рухах;
- передавати в русі характер музики і її настроїв (контрастний: веселий – сумний, пустотливий – спокійний і т.д.);
- передавати основні засоби музичної виразності: темп (помірно-швидкий – помірно-повільний), динаміку (голосно – тихо), регістр (високо – низько), ритм (сильну частку – як акцент, ритмічну пульсацію мелодії), розрізняти 2-3-приватну форму твори (з контрастними за характером частинами).

#### 2. Розвиток рухових якостей і умінь.

Основні: ходьба – бадьора, спокійна, на полупальцях, на носках, тупає кроком, вперед і назад (спиною), з високим підніманням коліна (високий крок), ходьба на четвереньках;

Застосовувались такі вправи на уроках хореографії.

Вправа: самостійний вибір виконуваних хореографічних композицій, рефлексія (рефлексивне коло, маски). Технологія колективної діяльності: спільна діяльність дітей і дорослого. Робота в колективі, парами, індивідуально [18, с. 21].

Вправа: колективний твір хореографічних етюдів, танцювальний етюд «Буратіно». Ігрові технології: використання під час заняття ігор (сюжетні, рольові, навчальні, пізнавальні та ін.); створення різних ігрових ситуацій.



Вправа: танцювальний етюд «оркестр», ритмічна гра «вітер», ритмічна гра «пустотливі ручки». Вправи: використання вправ на розвиток різних груп м'язів. Комунікативні технології: взаємини між педагогом і дітьми на основі співпраці, рівноправності і взаєморозуміння. Взаємодія учнів під час навчального процесу. Вправа: рефлексія (рефлексивне коло). Прогнозовані результати заняття [23, с. 45]:

- оволодіння поняттями «мова ритміки» через темп, ритм в процесі виконання рухів;
- створення комфортної сприятливої атмосфери на занятті;
- домогтися емоційного відгуку на музику, уваги, спостережливості,
- вміння дітей аналізувати, зіставляти, виділяти головне;
- закріплювати вміння правильної постановки корпусу (вміння тримати спину);
- навчитися виконувати ритмічний малюнок (поєднання притопити і ударів);
- оволодіти навичками ритмічної ходьби.

Методи і форми контролю: спостереження, обговорення, порівняння, змагання, спільне виконання ритмічних етюдів. Інформаційно-методичне забезпечення: фортепіано, програвач, ілюстрації по темі.

Танцювальний етюд «оркестр» (зображуємо гру на різних музичних інструментах – скрипці, барабані, трубі, піаніно і т.д.) Підйом на підлозі пальців по VI позиції (повільно – на 2 рахунки вгору, на 2 рахунки вниз, потім міняємо ритм – робимо рух на кожен рахунок). Рух «велосипед», «ямка» (по VI позиції через високі підлозі пальці переходимо з однієї ноги на іншу, потім робимо маленькі присідання) [18, с. 22].

Нахили голови. Круговий рух плечима, махи відкритими руками.

Рух руками «ножиці» великі і маленькі (великі – руху широкі, маленькі – руху з прискоренням темпу швидкі).

Ритмічна гра «вітер» (легкий вітерець – м'які похитування рук; сильний вітер – активні похитування рук з нахилом корпусу).

Вправа «пташки» (великі, маленькі).

Вправа «куля» (піднімаємо кулю і відпускаємо її в небо).

Марш (з високим підйомом ніг і натягнутість стоп).

Маленькі присідання по VI позиції «Пружинка» (зі зміною темпу повільно – швидко). «Пружинка» по III позиції з розкриттям колін в сторони.

Повільне глибоке присідання «жаба» (по III позиції з розкриттям колін широко в сторони). Повільне глибоке присідання по VI позиції «стілчик».

Ритмічна гра «пустотливі ручки» (один хлопок – ховаємо руки за спину; два хлопки – ставимо руки на пояс; три бавовни – міняємо ритм і на два рахунки робимо три бавовни; чотири бавовни поєднуємо з притупуванням).

Стрибки на місці «коники» (по VI позиції, і з VI в II поз.). Рух по колу.

Танцювальний крок (гуляємо).

Крок «чапля» (з високим підйомом ніг назад).

Крок з підскоком по колу.

Танцювальний етюд «буратіно».

Уклін. («Рефлексивне коло»)

«Маски» (дітям пропонується зобразити мімікою свій настрій після заняття – радість, задоволення, здивування, байдужість, переляк – можна по залу розвісити картинки зі смайликами настрою і запропонувати дітям просто підійти до цих картинок) [18, с. 23].

Таким чином, метою розробки уроків для дітей дошкільного віку є розвиток пізнавального, фізичного, естетичного потенціалу особистості, формування творчої активності, уяви, мовлення в процесі навчання уроків ритміки.

## ВИСНОВКИ

Аналіз загальнодидактичної, психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури з проблеми дослідження дав підстави зробити наступні висновки:

1. Визначено сутність поняття «естетичне виховання», «хореографія». Сутність естетичного виховання полягає у цілеспрямованому формуванні в людини естетичного відношення до дійсності. Оскільки, танець є одним із засобів виховання, тому необхідно зазначити, що мистецтво має здатність регулювати виховним процесом. Найважливішим завданням естетичного виховання у ЗДО є формування і розвиток естетичного сприйняття, яке лежить в основі естетичного почуття. Розвиток уміння порівнювати естетичні якості предметів і явищ, розрізняти їх і оцінювати, створює певний багаж естетичних почуттів. Хореографічне заняття – відрізок навчального процесу, або часу, який може бути організований в хореографічному класі, де відбувається вивчення музично-ритмічного матеріалу, тренувальних допоміжних вправ, елементів хореографічної абетки, закріплення музично-ритмічного матеріалу в грі, музикально-танцювальної імпровізації тощо.

2. Охарактеризовано вікові особливості дітей дошкільного віку щодо хореографічної діяльності у закладі дошкільної освіти.

Дошкільний вік – відповідальний етап психічного розвитку дитини, у вітчизняній періодизації займає місце між раннім і молодшим шкільним віками – від 3 до 6-7 років. В цей період бурхливо і стрімко розвиваються всі сторони психіки дитини: формуються основи

особистості, удосконалюються емоційна і когнітивна сфери, що багато в чому визначає поведінку дошкільників. Щоб правильно взаємодіяти з дитиною, грамотно навчати і виховувати, необхідно знати його психологічні особливості. А для цього потрібно володіти спеціальними інструментами оцінки особистості. Дошкільне дитинство психологи визначають як період першопочаткового складання особистості, розвитку активності як чинника пізнання, засвоєння морального досвіду. Такі вікові особливості, як емоційна чутливість, допитливість, здатність до наслідування, вразливість, створюють сприятливі умови для формування особистості як суб'єкта моральних ставлень. Важливим завданням є виховання культури людських стосунків, прищеплення навичок взаємної поваги у спілкуванні та спільній діяльності, уміння дотримуватися простих норм співжиття, керуватися соціально значущими цінностями. Хореографія сприяє виробленню в дітей правильної постави, впевненої легкої ходи, спритності та витонченості рухів. Тренування найтонших рухових навичок, що відбувається у процесі навчання хореографії, пов'язане із мобілізацією багатьох фізіологічних функцій людського організму: кровообігу, дихання, нервово – м'язової діяльності тощо.

3. Обгрунтовано педагогічні умови ефективної хореографічної діяльності дошкільників у закладах дошкільної освіти.

Серед виділених педагогічних умов заслуговує на увагу умова, що передбачає спрямування на пріоритетне завдання щодо забезпечення необхідної основи для самоорганізації естетичного ставлення учнів до цінностей національної календарної культури. Забезпечивши таку основу естетичного розвитку дітей, початкова школа зможе активно зміцнювати естетичний досвід особистості на матеріалі, який є характерним для календарної творчості як суспільства в цілому, так і окремих його регіонів. У процесі визначення педагогічних умов, необхідних для естетичного виховання молодших дошкільників засобами використання календарної обрядовості нами була

актуалізована увага на питанні, що стосується програмно-змістового наповнення вказаного процесу, надання йому відповідного змісту. Це стає можливим, якщо педагогічні дії вчителів початкових класів, пов'язані з естетичним вихованням учнів засобами календарної обрядовості, будуть відбуватися за певною логікою, послідовністю, етапністю та визначеністю. Добираючи репертуар для дітей дошкільного віку, педагог має дотримуватися наступних вимог: ідейність; художність; доступність; оригінальність; яскраве художнє оформлення (оригінальність костюмів, реквізиту).

4. Досліджено та проаналізовано основні методи хореографічної роботи з дітьми дошкільного віку.

Форми діяльності педагога поступово переходять від ігрових до навчальних. Метод розвитку і вдосконалення рухових реакцій потрібно поєднувати з методом систематизованого художнього навчання. Методичну основу розучування танцювальних композицій з дітьми дошкільного віку складає комплекс методів і прийомів: емоційно й образно розповісти сюжет танцю педагогом, переказати і охарактеризувати танцювальні образи дітьми; застосовувати творчі завдання, які спрямовані на зацікавленість дитиною темою постановки (вигадати історію життя того чи іншого танцювального персонажа, скласти віршик про героїв танцю, перечитати оповідання або переглянути мультфільм, на основі якого створено сюжет майбутньої композиції або запозичені образи, намалювати майбутніх героїв танцю або вигадати костюми, в яких можуть танцювати герої тощо); прослуховувати й аналізувати музичне оформлення танцю; виразно показувати окремі рухи або танень в цілому, акцентуючи на основному типовому русі танцю; розучувати танець на основі співтворчості педагога зі всією групою або окремою дитиною, підтримувати дитячу ініціативу; використовувати творчі завдання і допоміжні прийоми

(атрибути, елементи костюмів), що підсилюють сприйняття і створюють основу для перевтілення.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми і є одним із перспективних напрямів даного питання.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемова Е. Некоторые теоретические и практические проблемы эстетического воспитания / Е. Артемова // Вопросы философии. – 1997. – №4. – С. 63-67.
2. Артемова Е. С., Некоторые теоретические и практические проблемы эстетического воспитания / Е. С. Артемова. О. П. Чинаева. – 1997. – №4. – С. 63-67.
3. Барышникова Т. Азбука хореографи / Т. Барышникова. – М.: Рольф, 2001. – 272 с.
4. Березова Г. О. Хореографічна робота з дошкільнятами / Г. О. Березова. – К.: Музична Україна, 1999. – 204 с.
5. Березова Г. А. Классический танец в детских хореографических коллективах / Г. А. Березова. – К.: Муз. Украина, 1999. – 259 с.
6. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: навч.-метод. видання / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
7. Боголюбская М. С. Музыкально-хореографическое искусство в системе эстетического и нравственного воспитания: учеб.-метод. пособие для клуб. работников / М. С. Боголюбская // Всесоюз. науч.-метод. центр нар. творчества и культ. просвет. работы. – М.: ВНИЦНТИКПР, 1996. – 92 с.
8. Бондаревская Е. В. Ценностные основания личностно-ориентированного воспитания / Е. В. Бондаревская // Педагогика. – 2007. – №8. – С. 44-53.
9. Бондаренко Л. А. Ритміка і танець у 1-4 класах загальноосвітньої школи / Л. А. Бондаренко. – К.: Муз. Україна, 1992. – 158 с.
10. Бубнова Ю. Готовність майбутніх учителів математики до професійної діяльності / Ю. Бубнова // Дидактика математики:

- проблеми і дослідження: Міжнародний збірник наукових робіт. – Вип. 33. – Донецьк: Вид-во ДонНУ, 2010. – С. 21-27.
11. Буров А. Предмет и содержание эстетического воспитания, его соотношение с другими видами воспитания / А. Буров. – М. : Просвещение, 1991. – 134 с.
  12. Василенко К. Лексика українського народно-сценічного танцю / К. Василенко. – К.: Мистецтво, 1998. – 282 с.
  13. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю: навч. посібник для ін-тів культури. 3-тє вид., доп. і перероб / К. Ю. Василенко. – К.: Мистецтво, 1996. – 494 с.
  14. Верховинець В. М. Весняночка: методичні пояснення до дитячих ігор з співом для дітей дошкільного віку і для молодших дітей трудової школи / В. М. Верховинець. – К.: Держвид. України, 1995. – 90 с.
  15. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю. 5-е вид / В. М. Верховинець. – К.: Муз. Україна, 1990. – 150 с.
  16. Ветлугина Н. Художественное творчество і дитина / Н. Ветлугина. – М, 1997. – 453 с.
  17. Вишневський О. Теоритичні основи сучасної української педагогіки / О. Вишневський. – Д: Коло, 2006. – 604 с.
  18. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н. П. Волкова. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 576 с.
  19. Выготский Л. Воображение и творчество в детском возрасте / Л. Выготский. – СПб. : Союз, 1991. – 91 с.
  20. Гамезо М. В. Старший дошкільник і молодший школяр: психодіагностика і корекція розвитку / М. В. Гемзо. – В. : Модек, 1998. – 256 с.
  21. Голдрич О. С. Хореографія / О. С. Голдрич. – Л.: Край, 2003. – 246 с.



22. Горшкова Е.В. Обучение языку движений как средство формирования у дошкольников музыкально-двигательного творчества: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. АПН СССР, НИИ дошк. Воспитания / Е. В. Горшкова. – М., 1999. – 16 с.
23. Гуменюк А. І. Народне хореографічне мистецтво України / А. І Гуменюк. – К.: Вид-во АПН УРСР, 1993. – 235 с.
24. Дитяча хореографія: програма та навчально-методичне забезпечення хореографічної діяльності дітей від 3 до 7 років: навчально-методичний посібник: 2-ге видання без змін / А. Шевчук. – К: Шкільний світ, 2011. – 128 с.
25. Доман Г. Гармоническое развитие ребенка / Г. Доман. – М.: Аквариум, 2009. – 342 с.
26. Закон України “Про дошкільну освіту” №2628-III, із змінами від 1 січня 2009.
27. Запорожец А. В. Педагогические и психологические проблемы всестороннего развития и подготовки к школе старших дошкольников / А. В. Запорожец // Дошкольное воспитание. – 1992. – Т. 4. – С. 37-42.
28. Зязюн І. Естетичний досвід особи. Формування і сфери виявлення / І. Зязюн. – К. : Вищ. шк., 1996. – 174 с.
29. Каган М. Эстетическая и художественная культура / М. Каган. – М. 1999. – 63 с.
30. Калинчук О. В. Роль і місце занять з хореографії в естетичному вихованні молодших школярів / О. В. Калинчук // Мистецтво в сучасній школі : проблеми, пошуки. Випуск IV / За загальною редакцією професора М. В. Вовка ІваноФранківськ, 2010. – 324 с.
31. Комаровська О. Музика, театр, хореографія у позаурочний час / О. Комаровська // Шкільний світ. – 2005. – №32. – С. 13-18.
32. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Освіта. – 1996. 7 серпня. 3

33. Ленська Т. Г. Методичні основи хореографії / Т. Г. Ленська. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, 2007. – 248 с.
34. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання та навчання: навчальний посібник. 2-е вид / В. І. Лозова. – Х.: ОВС, 2004. – 400 с.
35. Мамонтов Я. А. Проблема эстетического воспитания / Я. А. Мамонтов // Известия Московского коммерческого института. Экономическое отделение. – 1995. – №7. – С. 47-97.
36. Мануйлов Б. Б. Развитие нравственных и эстетических ценностей личности ребенка в процессе хореографического творчества: автореф. дис.... канд. пед. наук: 13.00.05. Моск. гос. ун-т культуры и искусств / Б. Б. Мануйлов. – М., 2001. – 21 с.
37. Мартиненко О. В. Розкриття творчого потенціалу дошкільнят виразними засобами хореографічного мистецтва / Палітра педагога. 1999. № 4. С. 27-30.
38. Мартиненко О. В. Педагогічні умови формування хореографічних умінь дітей 5-6 років в дошкільних установах: дис. канд. пед. наук: 13.00.08 / Бердянський держ. педагогічний ун-т / О. В. Мартиненко. – Бердянськ, 2005. – 246 с.
39. Мартиненко О. В. Хореографічна робота в дошкільній практиці сьогодення / О. В. Мартиненко // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного інституту (Педагогічні науки). – Бердянськ: БДПІ. 2000. – № 2. – С. 77-82.
40. Мартыненко Е. В. Педагогические условия формирования хореографических умений детей 5 6 летнего возраста в дошкольных учреждениях: дис.канд. пед. наук: 13.00.08 / Бердянский гос. педагогический ун-т / Е. В. Мартыненко. – Бердянск, 2005. – 246 с.
41. Новер Ж. Ж. Письма о танце / Ж. Ж. Новер. – С-Петербург: Планета музыки, 2007. – 384 с.

42. Сластенин В. А. Педагогика : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / [В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов ; под ред. В. А. Сластенина]. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 576 с.
43. Смирнов С. И. Шрифт и шрифтовой плакат [изд. 4-е] / С. И. Смирнов. – М. : Плакат, 1991. – 144 с.
44. Харламов И. Ф. Педагогика: [компакт. учеб. курс: для студентов университетов и пед. ин-тов] / И. Ф. Харламов. – Мн.: Университетское, 2001. – С. 214.
45. Шацкая В. М. Общие вопросы эстетического воспитания в школе / В. М. Шацкая. – М. : АПН РСФСР, 1995. – 181 с.
46. Шумейко О. А. Естетичне виховання та естетична культура в системі духовного розвитку студентів / О. А Шумейко // Соціально-гуманітарні вектори педагогіки вищої школи. – Харків. – 2014. – 312 с.

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ  
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО  
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Глоба Анастасія Олесандрівна

\_\_\_\_\_, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

**ЗАЯВЛЯЮ**, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

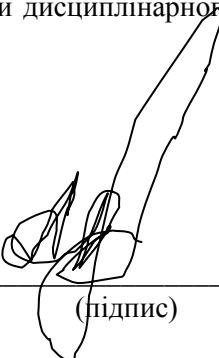
– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

- запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
- не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
- не підроблювати документи;
- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
- не отримувати і не пропонувати винагород за брешправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
- не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
- не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
- не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
- не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

**УСВІДОМЛЮЮ**, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

\_\_\_\_\_

(дата)



\_\_\_\_\_

(підпис)

Глоба Анастасія

\_\_\_\_\_

(ім'я, прізвище)

**ДОВІДКА**  
**про перевірку на текстові збіги у Науковій бібліотеці**  
кваліфікаційної роботи СВО Бакалавр  
спеціальності 012 Дошкільна освіта (денна форма)

<b>Автор роботи</b>	Глоба А.
<b>Назва роботи</b>	Естетичне виховання дітей дошкільного віку засобами хореографії
<b>Факультет</b>	Педагогічний факультет
<b>Науковий керівник</b>	доцент Владимирова А.Л.
<b>Роботу перевірено за допомогою програмного засобу</b>	Unicheck
<b>Ідентифікаційний номер роботи</b>	ID файлу: 1002507715
<b>Результати перевірки</b>	Схожість 21,7%

Директорка Наукової бібліотеки  
АРУСТАМОВА

Нателла

Бібліотекарка I категорії

Стефанія Соболь